

Møte tirsdag den 4. februar 2014 kl. 10

President: Ole mic Thom messen

Dagsorden (nr. 40):

1. Interpellasjon fra representanten Bård Vegar Solhjell til utenriksministeren:

«Situasjonen for demokrati og menneskerettar i Russland gjer stor grunn til uro. Gjennom fleire år har rettsvesenet, mediene og sivilsamfunnet blitt svekka. Det foregår omfattande brot på menneskerettane, og det er døme på overgrep og arrestasjonar mot journalistar, organisasjonar og enkeltpersonar som er kritiske til sentralmakta. Dei nye lovene som forbyr positiv omtale av «ikkje-tradisjonelle» seksuelle relasjonar inneber ei alvorleg diskriminering av homofile, og eit klart brot på Russland sine internasjonale forpliktingar. Ifølgje regjeringserklæringa skal regjeringa «rette mer oppmerksomhet mot sivile og politiske rettigheter, også i nærliggende land».

Korleis vil utanriksministeren gjere det overfor Russland, og vil regjeringa sikre at denne kritikken kjem tydeleg fram under og omkring OL i Sotsji?»

2. Interpellasjon fra representanten Bård Vegar Solhjell til kulturministeren:

«I februar 2014 arrangerer Russland OL i Sotsji. Dette skjer samstundes med at det er grunn til stor uro for demokrati og menneskerettar i landet. Rettsvesenet, uavhengige medier og det sivile samfunnet, vert svekka. Dei nye lovene som forbyr positiv omtale av «ikkje-tradisjonelle» seksuelle relasjonar er klart diskriminerande overfor homofile. I det olympiske chartrets «fundamental principles» heiter det at «Any form of discrimination with regard to a country or a person on grounds of race, religion, politics, gender or otherwise is incompatible with belonging to the Olympic Movement».

På basis av det, vil statsråden ta initiativ til ein debatt i IOC samt norsk og internasjonal idrett om korleis dette betre kan prege tildeling og gjennomføring av framtidige OL, og korleis vil statsråden sikre norske leiarar og utøvarar i Sotsji-OL sin yringsfridom til å kritisere menneskerettssituasjonen i Russland, om dei vil?»

3. Interpellasjon fra representanten Jonas Gahr Støre til finansministeren:

«Trepertssamarbeidet mellom myndigheter, arbeidsgivere og arbeidstakere er en viktig del av «den norske modellen» som ellers kjennetegnes av fagforeninger med høy organiseringsgrad og et markert innslag av sentral lønnsdannelse og stor grad av inntektslikhet. Holden III-utvalget støtter enstemmig frontfagmodellen, det vil si at den delen av arbeidslivet som virker i møte med internasjonal konkurranse er først ute i de sentrale lønnsforhandlingene og setter nivået som blir førende for andre sektorer.

Er statsråden enig i at det inntektspolitiske samarbeidet og høy grad av koordinering i lønnsdannelsen, har bidratt til en god utvikling i Norge, med høy verdi-

skapning, lav arbeidsledighet, jevn inntektsfordeling og gjennomgående høy reallønnsvekst, og hvordan vil regjeringen gi sitt bidrag til at den norske modellen fungerer best mulig?»

4. Interpellasjon fra representanten Lise Christoffersen til justis- og beredskapsministeren:

«23. juni 2011 brant et vogntog inne i Oslofjordtunnelen, den ene av to branner det året. Brannvesenet i Søndre Follo reviderte da ROS-analysen, fordi de mente den eksisterende ikke var god nok. Det resulterte i et pålegg om anskaffelse av brannbil med økt slukkekapasitet og tre evakueringspakker, en utgift på rundt 6 mill. kroner. Pålegget er bestridt av Vegvesenet, som har fått medhold i DSB. I oktober 2013 kom Havarikommissionens rapport. Den bekrefter innholdet i Søndre Follo Brannvesens analyse av mangelfull sikkerhet og beredskap i tunnelen. Justisministeren er i henhold til instruks for samfunnssikkerhet og beredskap ansvarlig for at ekstraordinære hendelser følges opp i sektorene, herunder iverksetting av nødvendige forbedringstiltak. Ett raskt tiltak vil være å anskaffe det pålagte redningsutstyret. Bompenger i 1–3 uker vil være nok.

Vil statsråden ta initiativ til å få dette pålegget gjennomført?»

5. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om endringer i viltloven, naturmangfoldloven mv. (Innst. 113 L (2013–2014), jf. Prop. 161 L (2012–2013))
6. Referat

Presidenten: Representantene Ingebjørg *Godskesen*, Morten *Wold*, Kristin Ørmen *Johnsen*, Jenny *Klinge*, Frank J. *Jenssen* og Ingjerd *Schou*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

De innkalte vararepresentanter, for Hordaland fylke Einar *Horvei* og for Oslo Frode *Helgerud*, har tatt sete.

Det foreligger tre permisjonssøknader:

Fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Marianne *Marthinsen* i dagene 4. og 5. februar for å delta i OECDs parlamentariske seminar i Paris.

Fra Høyres stortingsgruppe om sykepermisjon for representanten Sylvi *Graham* fra og med 4. februar og inntil videre.

Fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om sykepermisjon for representanten Gunvor *Eldegard* fra og med 4. februar og inntil videre.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentantene, for Akershus fylke Thore *Vestby* og Anne *Odenmarck* og for Oslo Truls *Wickholm*, innkalles for å møte i permisjonstiden.

Thore Vestby, Anne Odenmarck og Truls Wickholm er til stede og vil ta sete.

Sakene nr. 1 og 2 er interpellasjoner, og presidenten vil med henvisning til forretningsordenens § 79 foreslå å avvike den alminnelige behandlingsmåten for interpellas-

sjonsdebatter ved at disse blir behandlet sammen. De to interpellasjonene berører i stor grad samme tema.

– Ingen har bedt om ordet til dette, og det anses vedtatt.

Sak nr. 1 [10:02:18]

Interpellasjon fra representanten Bård Vegar Solhjell til utenriksministeren:

«Situasjonen for demokrati og menneskerettar i Russland gjer stor grunn til uro. Gjennom fleire år har rettsvesenet, mediene og sivilsamfunnet blitt svekka. Det foregår omfattande brot på menneskerettane, og det er døme på overgrep og arrestasjonar mot journalistar, organisasjonar og enkeltpersonar som er kritiske til sentralmakta. Dei nye lovene som forbyr positiv omtale av «ikkje-tradisjonelle» seksuelle relasjonar inneber ei alvorleg diskriminering av homofile, og eit klart brot på Russland sine internasjonale forpliktingar. Ifølgje regjeringserklæringa skal regjeringa «rette mer oppmerksomhet mot sivile og politiske rettigheter, også i nærliggende land».

Korleis vil utanriksministeren gjere det overfor Russland, og vil regjeringa sikre at denne kritikken kjem tydeleg fram under og omkring OL i Sotsji?»

Sak nr. 2 [10:02:18]

Interpellasjon fra representanten Bård Vegar Solhjell til kulturministeren:

«I februar 2014 arrangerer Russland OL i Sotsji. Dette skjer samstundes med at det er grunn til stor uro for demokrati og menneskerettar i landet. Rettsvesenet, uavhengige medier og det sivile samfunnet, vert svekka. Dei nye lovene som forbyr positiv omtale av «ikkje-tradisjonelle» seksuelle relasjonar er klart diskriminerande overfor homofile. I det olympiske charterets «fundamental principles» heiter det at «Any form of discrimination with regard to a country or a person on grounds of race, religion, politics, gender or otherwise is incompatible with belonging to the Olympic Movement».

På basis av det, vil statsråden ta initiativ til ein debatt i IOC samt norsk og internasjonal idrett om korleis dette betre kan prege tildeling og gjennomføring av framtidige OL, og korleis vil statsråden sikre norske leiargar og utøvarar i Sotsji-OL sin ytringsfridom til å kritisere menneskerettssituasjonen i Russland, om dei vil?»

Presidenten: Presidenten vil da foreslå at taletiden fordeles slik:

Først får interpellanten og de to regjeringsmedlemmene ett innlegg hver på inntil 10 minutter, etterfulgt av et nytt innlegg på inntil 3 minutter hver. Deretter åpnes det for inntil 15 talere med en taletid på inntil 5 minutter hver. Til slutt gis interpellanten og de to regjeringsmedlemmene ett innlegg hver på inntil 3 minutter.

– Dette anses vedtatt.

Presidenten vil videre vise til interpellasjonstekstene

som står på dagsorden nr. 40, og vil også fravike vanlig praksis ved at presidenten ikke vil lese opp de to interpellasjonene.

Bård Vegar Solhjell (SV) [10:03:26]: Menneskerettane skal gjelde overalt og til alle tider, òg under dei olympiske leikane i Sotsji.

«Any form of discrimination with regard to a country or a person on grounds of race, religion, politics, gender or otherwise is incompatible with belonging to the Olympic Movement.»

Dette står i det olympiske charterets «Fundamental Principles», og det står på forsida av denne T-skjorta, som LLH har laga i forkant av OL i Sotsji.

I ei verd der brot på menneskerettane mange stader dessverre er regelen snarare enn unntaket, er IOC's prinsipp ei utfordring. Det gjeld i samband med dei olympiske leikane. Men utfordringa og forholdet mellom menneskerettar og idrett vert òg viktig i arrangement som f.eks. fotball-VM, som i 2018 skal arrangerast i Russland og i 2022 i Qatar, og eg kunne leggje til sjakk-VM og andre idrettsarrangement.

Eg gler meg som eit barn til OL i Sotsji. Eg elsker idrett, fordi det er ein herlig kombinasjon av lek og konkurranse, men eg er òg klar over at det i vår verd er eit sterkt element av politikk i store idrettsarrangement. Historia viser at det er politikk på godt og vondt. På sitt beste kan idretten bidra til frigjering og forsoning, slik idrettsboikotten og opphevinga av den har gjort i Sør-Afrika. Andre gonger har idretten vorte forsøkt utnytta av autoritære regime, noko Berlin-OL vel er det fremste eksemplet på.

For eit stort idrettsarrangement som eit vinter-OL må derfor politiske myndigheiter tenkje over korleis dei opptrer. I samband med OL i Sotsji er det absolutt nødvendig.

Dei siste åra har det skjedd ei alvorleg negativ utvikling når det gjeld menneskerettar og demokrati i vårt naboland Russland. Makt vert sentralisert, samtidig som sivilsamfunn og uavhengig presse vert svekte. Det er vedteke ei rekkje lover som svekkjer demokratiet:

- Endring i lova om forsamlingar, ei endring som avgrensar folks moglegheit til å vere politisk aktive.
- Lov om avgrensing av Internett, som gir myndigheitene vide fullmakter til å stenge nettsider.
- Gjeninnføring av ei lov om ærekrenking, som kriminaliserer legitim kritikk av regjeringa eller offentlege tenestemenn.
- Innskjerping av straffelovføresegnene om religionsfridom som kan straffe handlingar som har til hensikt å fornærme truandes religiøse kjensler, med ei strafferamme på opptil tre års fengsel.
- Lov om utanlandske agentar, som pålegg frivillige organisasjonar som får økonomiske bidrag frå utanlandske givarar, å registrere seg som «utanlandske agentar».
- Innføring av ei antipropagandalov. Denne lova inneber at ein kan verte bøtelagd for det som vert kalla propaganda for utradisjonelle seksuelle relasjonar. Lova vil ytterlegare forverre situasjonen for LHBT-perso-

nar i Russland, ei gruppe av menneske som allereie i dag er utsett.

Amnesty International, Helsingforskomiteen og ei rekkje andre viktige menneskerettsaktørar er med rette sterkt kritiske til utviklinga i Russland dei siste åra. Det er òg ei rekkje enkeltsaker som viser at dette ikkje berre er lover, men praksis. Arrestasjonar av alt frå journalistar til kjende forretningsmenn, arrestasjonar og trakassering av journalistar og aktivistar, saka med rockegruppa Pussy Riot, heilt ned til ei rekkje bekymringsfulle drap, f.eks. på journalister, er eksempel på ei svekking av demokrati og rettsstat i vårt naboland, og at dei ikkje lever opp til den standarden som vert kravd av ein fullt utvikla demokratisk rettsstat. Det føyer seg dessverre òg inn i ei utvikling der makta i aukande grad vert sentralisert rundt éin person.

Russland er ei stormakt. Land i deira interessesfære lyttar til og lærer av Russland. Den kraftige forverringa av menneskerettsforholda dei siste åra kan derfor ha verkningar langt ut over landets egne grenser. Vi må derfor bruke alle moglegheiter til å ta opp forholda med russiske myndigheiter. OL i Sotsji er ei god og riktig anledning til å gjere det. I dei dagane idrettsfesten varer, vil manges blikk rettast mot Russland. Det vil òg verte lagt merke til kva representantar frå andre land gjer når dei er på besøk.

Vladimir Putin vil vise fram glansbiletet Russland. Det er inga overrasking. Russland bruker ifølge media over 300 mrd. kr på eit OL-arrangement ikkje berre fordi dei er over gjennomsnittleg interesserte i vinteridrett. OL er politikk. Det betyr at norsk kultur-, utanriks- eller statsminister på tribunen er ei politisk handling, akkurat som fråvær av norske myndigheiter er ei politisk handling.

Eg meiner likevel at kontakt og samtale er ein nødvendig del av det å påverke andre. Ein oppnår sjeldan noko med ikkje å vere til stades. Stille aksept er ikkje alternativet, men aktivt å ta stilling. Etter mi oppfatning bør Noreg – punkt 1 – møte opp, men seie tydeleg frå om våre synspunkt på menneskerettar og demokrati i landet. Vi bør ha møte om det, og vi bør vise det tydeleg. Eg vil leggje til at å ta det opp i møte betyr ikkje at det er litt sånn «by the way» på slutten av møtet, men å setje det høgt opp på lista over spørsmål ein tek opp. Det er det som viser at det betyr noko for oss i møta.

Det andre er at eg meiner at regjeringa klart må uttrykke offentleg at norske utøvarar sin ytringsfridom er den same under OL i Sotsji som elles. Vi må stille oss bak at utøvarar som ønskjer det, ytrar seg, og at dei tek i bruk ytringsfridomen sin til å kritisere forhold dersom dei ønskjer det, òg under OL. Ein del statsleiarar har valt ikkje å reise til Sotsji. Eg trur det er best at Noreg er representert politisk, men berre om vi gjer noko for menneskerettane og demokratiet når vi er der.

I framtida kan dette verte ein vanleg debatt. Trass i det som står i det olympiske charteret, vil våre idrettsutøvarar konkurrere om medaljar i land der det skjer alvorlege brot på menneskerettane. Det er ikkje ein ønskjeleg eller farbar veg å hindre det. Idrett høyrer til menneske i alle land. Men vi må forhindre at idretten vert brukt til å dekkje over eller legitimere undertrykking. Meir eller mindre autoritære leiarar kan kome til å bruke slike arrangement for å styrkje

eigen stilling. Det er ingen tent med, aller minst dei som bruker mange år av livet sitt for å kunne delta. Vi skulder idretten at idretten ikkje vert ein propagandareiskap.

Eg meiner Noreg og norsk idrett bør diskutere korleis vi kan bidra til ei utvikling der fundamentale rettår står meir i sentrum, og der idrettsarrangement ikkje vert brukte til å svekkje dei. Eg meiner ikkje at vi politikarar skal diktere det, sjølvsagt ikkje, men eg meiner at vi kan engasjere idretten, og alle som er opptekne av og driv med idrett – eg er ein av dei – til ein dugnad for å setje menneskerettar høgare på lista over omsyn.

Det må begynne med ein open diskusjon, og lat meg peike på nokre element som må med i den. Punkt ein: Kva kriterium skal ein ha for tildeling av arrangement som internasjonale organ i idretten tildeler? Og kva kriterium skal ein ha for oppfølging av land som er tildelte arrangement? Ein rapport Helsingforskomiteen har laga, tyder bl.a. på at oppfølginga frå IOC av krava dei stilte til Sotsji-OL, ikkje har vore tett nok. Her kan det vere grunn for kritikk. Dette er prestisjefylte og viktige avgjerder, og det ligg makt og moglegheit for påverknad bak dei.

Punkt to: Korleis sikrar ein utøvarane sine rettår under OL og andre arrangement, og at dei ikkje vert pressa til å vere ekstra forsiktige i forbindelse med store arrangement? Ein har ikkje noko krav på å ytre seg, men det er ein rett ein skal ha, òg under eit stort idrettsarrangement.

Punkt tre: Korleis sikrar ein demokratisering og auka openheit i dei organa som tildeler og følgjer opp store idrettsarrangement? Det er eit problem med manglande legitimitet rundt avgjerder og manglande innsikt i korleis dei har gått føre seg.

Punkt fire: Kva bør norsk idrett gjere? Korleis bør idretten søkje å påverke gjennom sine representantar? Og korleis bør dei tilpasse seg andre omsyn, som norsk utanrikspolitikk, i sin aktivitet?

Eg stiller spørsmål fordi heller ikkje eg har fasitsvara. Men etter at dei siste medaljane er delte ut i Sotsji, og etter at Noreg forhåpentlegvis har hatt ein rik medaljevinter, bør vi ta den debatten – og han kan starte no, med dei innlegga som kjem etter mitt. Takk for meg!

Presidenten: Mens utenriksminister Børge Brende er på vei opp til talerstolen, vil presidenten kort kommentere representanten Solhjells T-skjorte, som jeg synes er en fin rekvisitt, hvis budskap jeg gjerne slutter meg til, men jeg ser snarere på den som en rekvisitt enn som en del av et naturlig antrekk på talerstolen.

Utenriksminister Børge Brende [10:13:56]: Menneskerettighetene er selve byggesteinene i et demokratisk samfunn. Grunnleggende rettigheter som ytringsfrihet, forsamlingsfrihet og organisasjonsfrihet sikrer menneskeverd for den enkelte og er en forutsetning for deltakelse i folkestyret. Menneskerettighetene gir forutsigbarhet og vern mot maktmisbruk.

Menneskerettighetene er universelle. De omfatter alle, uavhengig av alder, kjønn, etnisitet, religion, seksuell legning og hvor i verden man bor.

200-årsjubileet for Grunnloven gir oss en påminnel-

se om hva ideen om universelle og ukrenkelige rettigheter har betydd for utviklingen av Norge. Derfor har kampen for menneskerettigheter en sentral plass i Regjeringens politikk, ikke minst i utenriks- og utviklingspolitikken.

Jeg er bekymret for innstramningene i det russiske lovverket den siste tiden. Det dreier seg om lovendringer som i sum og praksis setter ytringsfrihet og forsamlingsfrihet under press, og som vanskeliggjør arbeidsvilkårene for det sivile samfunn. Blant de lovvedtakene vi har merket oss – og disse ble også nevnt av representanten Solhjell – er skjerping av loven om demonstrasjoner og offentlige forsamlinger, en lov om svartelisting av nettsider, gjeninnføring av strafferettslig ansvar for ærekrenkelse, skjerpet lov om spionasje og landsforræderi og en ny lov om krenking av religiøse følelser. Disse lovene har ulike formål. Men hver av dem setter også skranker for menneskers ytringer, og jeg frykter at de til sammen svekker ytringsfrihetens kår i Russland.

Fra norsk side har vi vært opptatt av sivilsamfunnets arbeidsvilkår og mulighetene for samarbeid mellom frivillige organisasjoner i Norge og Russland. Vi er bekymret for lovgivning som pålegger organisasjoner som driver politisk arbeid og mottar støtte fra utlandet, å registrere seg som «fremmede agenter». Dette er fremmed for oss. De opplever at dette er stigmatiserende, og at det undergraver deres legitimitet og rett og slett hemmer deres arbeid.

Også lov om ekstremisme har vært brukt som grunnlag for inspeksjoner av frivillige organisasjoner.

Det samlede bildet er at det blir vanskeligere å være aktivist, minoritet eller samfunnsengasjert borger i Russland. Beskyttelsen av slike grupper og personer svekkes.

Negative holdninger til homofile er utbredt i Russland. Vi er bekymret for at lovforbudet mot propaganda for ikke-tradisjonelle seksuelle relasjoner overfor mindreårige, den såkalte propagandaloven, setter en allerede utsatt gruppe i en mer presset situasjon. Ifølge russiske menneskerettighetsforsvarere har loven bidratt til økt homofobi og økt antall voldelige angrep mot homofile.

Russiske myndigheter har ansvar for å sikre at menneskerettighetene ivaretas for alle sine innbyggere, også homofile og seksuelle minoriteter. Jeg mener derfor det er viktig at vi tar opp denne tematikken som en del av den bredere menneskerettighetsdialogen med Russland.

Regjeringen jobber helhetlig og systematisk for å fremme menneskerettighetene. Vi tar opp menneskerettighetene i bilaterale samtaler med Russland. Vi jobber sammen med andre land i internasjonale organisasjoner, og vi samarbeider også med sivilsamfunn i Norge og i Russland.

Menneskerettigheter er en fast del av vår brede og aktive dialog med Russland – under den forrige regjering og under denne regjering.

Norges samarbeid med Russland dekker et bredt spekter av saker. På mange områder har vi felles interesser, bl.a. i nordområdene. Et godt samarbeid gir uttelling for begge parter. Det er nettopp dette brede samarbeidet som gir en god plattform for å drøfte også vanskelige spørsmål. Og én ting er å drøfte, en annen ting er å få gjennomslag og bli lyttet til. Selv tok jeg opp situasjonen for russiske frivillige organisasjoner og seksuelle minoriteter i min samtale med

utenriksminister Lavrov og lederen i Dumaens utenrikskomité i januar. Det var gode og åpne samtaler om disse spørsmålene.

Vi forventer at Russland oppfyller sine forpliktelser i relevante FN-konvensjoner og gjennom sitt medlemskap i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa, OSSE, og i Europarådet. Vi tar opp denne forventningen og vår bekymring for utviklingen i Russland i internasjonale organer, som OSSE, FNs menneskerettighetsråd og Europarådet. Vi samarbeider også tett med likesinnede land i disse organene.

Vi har et aktivt samarbeid med menneskerettighetsorganisasjoner, både i Norge og i Russland. Organisasjonenes erfaringer og synspunkter er viktige for oss. Selv møtte jeg flere menneskerettighetsorganisasjoner da jeg var i Moskva i januar. Samtalene gjorde sterkt inntrykk på meg og ga et tydelig inntrykk av at disse organisasjonene føler seg under press. Våre utenriksstasjoner i Russland har jevnlig kontakt med menneskerettighetsforkjempere og frivillige organisasjoner. Dette er en viktig del av disse ambassadenes og konsulatenes arbeid.

Samarbeidet mellom russiske og norske organisasjoner er viktig for å styrke det sivile samfunn i Russland. Regjeringen bidrar med betydelige midler til dette formålet. I år gir vi rundt 145 mill. kr til prosjektsamarbeid med Russland. En svært stor del av disse midlene går til å støtte det sivile samfunn, hvorav 40 mill. kr går direkte til menneskerettighets- og demokratifremmende arbeid.

OL i Sotsji har, som også representanten var inne på, skapt mye internasjonal oppmerksomhet rundt menneskerettighetssituasjonen i Russland.

Norge vil ha en stor tropp av idrettsutøvere i vinter-OL. Tradisjonen tro vil statsministeren og andre regjeringsrepresentanter være til stede i perioder. Vi skal delta fullt og helt og støtte opp om våre idrettsutøvere – også under Paralympics.

Ved eventuelle politiske møter i Sotsji vil vi selvsagt ta opp menneskerettighetssituasjonen, slik vi også tar opp andre viktige spørsmål i vårt brede samarbeid med Russland. Vi har dialog med menneskerettighetsorganisasjoner i Norge og Russland, herunder LHBT-organisasjoner, hvor vi diskuterer åpent og bredt hvordan vi best fremmer norsk syn i menneskerettighetsspørsmål. Statsministeren og kulturministeren skal ha møte med disse organisasjonene i morgen ettermiddag.

Mange organisasjoner sier til oss at det er særlig viktig at vi også følger med på situasjonen etter OL. Det er jeg enig i.

Vi vil fortsette å ta opp menneskerettighetssituasjonen i Russland og uttrykke vår bekymring. Vi vil være tydelige på at vi forventer at Russland ivaretar sine internasjonale forpliktelser. Og vi vil minne om statens ansvar for beskyttelse av alle minoritetsgrupper, også seksuelle minoriteter.

Statsråd Thorhild Widvey [10:22:35]: I likhet med representanten Solhjell er jeg bekymret over menneskerettighetssituasjonen i Russland. De innstramninger vi har sett i lovverket den senere tid, skaper økt press mot

menneskerettighetsaktivister, frivillige organisasjoner og minoriteter.

Loven om forbud mot propaganda for ikke-tradisjonelle seksuelle relasjoner overfor mindreårige skaper særlig press på seksuelle minoriteter i Russland.

Som kulturminister er jeg bekymret for situasjonen for det sivile samfunnet og det frivillige organisasjonslivet som følge av NGO-loven. Jeg er også opptatt av forholdene for kritiske journalister og aktivister.

Onsdag vil derfor statsministeren og jeg – som også utenriksministeren understreket – få anledning til å møte flere organisasjoner for å diskutere situasjonen og høre deres erfaringer i etterkant av de nye lovenes ikrafttredelse. Organisasjoner som LLH, Bellona, Naturvernforbundet og Natur og Ungdom sitter alle på viktig erfaringsgrunnlag som vi håper å få innsikt i. Sammen med Helsingforskomiteen og Menneskerettighetshuset kommer de på møtet for å diskutere situasjonen.

Norge er en konsekvent forsvarer av menneskerettighetene. På dette området prioriterer vi en aktiv bilateral dialog for å fremme en positiv utvikling.

Samtidig som vi tar opp problemene bilateralt, arbeider Norge også aktivt gjennom internasjonale fora som f.eks. OSSE, FNs menneskerettighetsråd og Europarådet. Vi samarbeider også med andre land om å fokusere på disse viktige spørsmålene.

Utenriksministeren har nettopp redegjort for det brede og omfattende arbeidet som blir gjennomført både på myndighetsnivå og ikke minst på organisasjonsnivå når det gjelder å fremme menneskerettigheter og styrke sivilsamfunnet i Russland.

Representanten Solhjell tar opp idrettens ansvar når det gjelder å fremme menneskerettigheter, antidiskriminering og like rettigheter. Han framhever antidiskrimineringsbestemmelsene i IOCs olympiske charter og etterlyser en debatt i idretten om hvordan disse skal prege tildeling og gjennomføring av framtidige OL.

Det er viktig at idretten, både i Norge og internasjonalt, er basert på grunnleggende verdier som demokrati og likeverd på tvers av kjønn, etnisitet, livssyn og seksuell orientering. Jeg er enig i at idrettsorganisasjonene bør diskutere hvordan verdiene skal prege idrettsaktiviteten, og hvordan idretten kan bidra til en positiv samfunnsutvikling på disse områdene. Diskusjonen må skje, og skjer også i dag, i idrettens egne fora – godt hjulpet av samfunnet de er en del av.

Selv om man gjerne kan diskutere om det bør stilles noen grunnleggende krav til land som skal arrangere OL, er det likevel ikke sikkert at det å utelukke land fra å arrangere OL vil være et effektivt virkemiddel for å kunne skape en mer positiv utvikling i menneskerettighetssituasjonen.

Det sies ofte at OL blir brukt som utstillingsvindu for arrangørlandet. Det kan nok være riktig. Samtidig fungerer også arrangørstatusen som en lyskaster på kritikkverdige samfunnsforhold.

Jeg tror det er sunt at dette lyset sveiper over land som har utfordringer knyttet til bl.a. menneskerettigheter, slik at man får de kritikkverdige forholdene opp i dagen. Det gjør bl.a. at vi får slike debatter som vi har her i dag.

Den russiske loven om forbud mot propaganda for ikke-tradisjonelle seksuelle relasjoner overfor mindreårige ville trolig ikke fått samme internasjonale oppmerksomhet hvis det ikke var for at Russland skal arrangere vinter-OL i Sotsji.

Det viktige er at vi ikke glemmer disse spørsmålene når OL og Paralympics i Sotsji er over og oppmerksomheten ikke lenger er like sterk. Fra norsk side vil vi videreføre vårt sterke engasjement på dette området uavhengig av olympiske leker.

Jeg tror på dialog istedenfor boikott og mener vår tilstedeværelse i Sotsji bidrar til å holde linjene åpne for videre kommunikasjon om vanskelige temaer – som jeg også forstår at representanten Solhjell understreker.

Men la meg komme tilbake til idrettens viktige arbeid på dette området.

Godt verdiarbeid er en forutsetning for å skape en inkluderende og åpen idrett for alle. Norges idrettsforbund har valgt å ta en aktiv rolle i den offentlige debatten om ulike verditemaer for å sørge for at idrettens felles verdier skal være kjent i samfunnet.

Idrettsglede for alle og rett til ikke å bli diskriminert på grunn av seksuell orientering er en del av norsk idretts verdigrunnlag. For å ivareta dette målet arbeider Norges idrettsforbund for å forebygge og bekjempe homohets og homofobi i organisert idrett. Jeg har lagt merke til at i perioden 2007–2009 drev Norges idrettsforbund prosjektet «Med idretten mot homohets». I dag viderefører Idrettsforbundet dette arbeidet gjennom sin ordinære virksomhet. De har bl.a. prioritert å inkludere temaet i idrettens trenerutdanning.

Flere homofile og lesbiske toppidrettsutøvere i Norge fungerer i dag som gode forbilder for unge utøvere og bidrar til å skape toleranse og økt forståelse i idretten og i samfunnet for øvrig.

For norsk idrett er det en styrke at de har jobbet med disse problemstillingene i flere år. Idrettsforbundet har fått mange positive tilbakemeldinger på det arbeidet de har gjort. Jeg vet også at Idrettsforbundet deler sine erfaringer med andre nasjonale idrettsorganisasjoner og med internasjonale idrettsorganisasjoner når de møter disse i ulike fora.

Både ved tidligere olympiske leker og nå i forkant av Sotsji har Idrettsforbundets linje vært å legge til rette for at utøverne skal kunne uttrykke seg fritt, ta del i diskusjoner og kunne påpeke overgrep mot menneskers rettigheter.

Jeg har også merket meg at både norske og utenlandske idrettsutøvere de siste månedene har engasjert seg sterkt i menneskerettighetssituasjonen i Russland.

Samtidig er Norges idrettsforbund tydelige på at det under OL finnes noen regler som utøverne må forholde seg til. Regelverket sier bl.a. at man ikke skal benytte de olympiske leker som en arena for politisk eller religiøs propaganda.

Her er det viktig for oss alle å huske på at utøvernes jobb i OL i første rekke er å være utøvere. Vi skal ikke forvente at utøverne i disse dagene skal ha ansvaret for å drive politisk påvirkningsarbeid. Det er vi som myndigheter som

har ansvaret for å utøve politisk påvirkning overfor andre lands myndigheter.

Det betyr ikke at norske utøvere skal sensureres i intervjusammenheng. Jeg har lagt merke til at IOC-president Thomas Bach selv har uttalt at utøverne fritt kan komme med protester og politiske utsagn i forbindelse med pressekonferansene under OL.

Fra norske myndigheters side vil vi videreføre vårt sterke engasjement på menneskerettighetsområdet uavhengig av olympiske leker. Jeg er samtidig glad for at vi har en idrettsbevegelse i Norge som tar sitt verdigrunnlag på alvor. Jeg håper også at norsk idrett viderefører sitt viktige verdarbeid både nasjonalt og ikke minst i de aktuelle internasjonale fora de deltar i.

Idretten har absolutt en mulighet til å bidra til en positiv samfunnsutvikling på disse områdene. Så må det være vår oppgave som politikere å sørge for at det er mulig å fokusere på situasjonen når det gjelder menneskerettighetene, også under lekene i Sotsji, og ta det opp i de fora det er mulig å ta det opp i, og ved egnet anledning kunne bringe også det fram for våre politiske kollegaer.

Bård Vegar Solhjell (SV) [10:31:35]: Eg tek til meg kommentaren om T-skjorta mi, og skal eg vere heilt ærleg, var eg ikkje totalt uførebudd på det heller. Eg lovar å ikkje gjere det til ein vane, men eg synest han fortente å verte vist fram frå Stortingets talarstol.

Eg synest utanriksministeren heldt ein svært god gjennomgang av menneskeretts- og demokratisituasjonen i Russland; at den var nyansert, men òg – som eg så klart sjølv er einig i – dessverre svært urovekkjande og negativ dei siste åra. Både eg og han kunne òg heilt sikkert ha lagt til at vi kan protestere så mykje vi vil, men det er ikkje sånn at det automatisk vert forbetra berre Noreg seier frå i møta. Men over tid trur eg at dei fleste land trass alt vert påverka av kva andre land seier til dei, særleg viss det vert gjort av mange – og over tid.

Når det gjeld Sotsji meir spesifikt, er det godt å høyre at Noreg vil ta opp menneskerettsspørsmål i alle samanhangar der det er aktuelt. Men eg vil kort gjere den merknad at eg sjølv har erfart i slike samanhangar at «ta opp» kan bety veldig mange ting. Ein erfaren diplomat frå eit stort land sa til meg ein gong at viss ein vil påverke nokon med noko viktig, må det vere punkt 1 eller 2 på lista di i møtet. Eg har sjølv mange gongar opplevd andre representantar frå andre land som på slutten av møta seier «and by the way», og så les dei opp noko som dei har fått på eit papir. Eg tek det for gjeve at for utanriksministeren betyr «tar opp» òg her «å gjere viktig».

Eg skulle òg gjerne ha utfordra han på: Vil ein òg eks-ternt under OL i Sotsji frå norske myndigheter framføre den nødvendige kritikken og gje uttrykk for ting som kan verte sett av menneske i Russland?

Eg er også glad for den veldig tydelege budskapet frå kulturministeren om ytringsfriheten til utøvarane. Det synest eg var svært positivt og sjølv sagt heilt høveleg at ho gjorde, og eg synest ho gjorde det på ein klar og god måte. Eg trur vi er einige om at hovudvegvalet er dialog, ikkje boikott. Men eg sakna kanskje at ho gjekk litt lenger inn

i debatten bak det. Eg trur jo ikkje, som eg sa i innlegget mitt, at å late vere å tildele OL til nasjonar er ein farbar veg. Men eg trur det ligg betydelege moglegheiter for innverknad på førehand for ei slik tildeling, for dette er svært viktige spørsmål for dei landa som ønskjer eit OL. Eg trur det ligg endå meir kraft til å påverke i perioden frå tildeling til gjennomføring, der ein kan setje opp kriterium og standardar og faktisk påverke gjennom gjennomføringa av det. Det synest eg kanskje ho skulle ta noko meir tak i i den neste kommentaren sin.

Ho gjekk òg utanom eitt spørsmål som eg tok opp, og det var spørsmålet om demokrati og openheit i dei internasjonale organa, det vere seg FIFA eller IOC. Så eg kunne tenkje meg å avslutte med eit spørsmål: Er kulturministeren fornøgd med den graden av openheit og demokrati som vi har i Den internasjonale olympiske komité i dag – er det eit tema ho kunne tenkje seg å setje meir på dagsordenen?

Utenriksminister Børge Brende [10:35:07]: Jeg kan slutte meg til det som ligger bak representanten Solhjells engasjement her, nemlig engasjementet for universelle menneskerettigheter – at de også skal gjelde i våre naboland, og at vi skal bruke alle anledninger vi har til å ta opp det også med russiske myndigheter når vi møter dem.

Det jeg sa i mitt innlegg, og som jeg gjerne gjentar, er at vi er bekymret over innstrammingsene i russisk lovverk den siste tiden. Det dreier seg om lovendringer som i sum og praksis setter ytrings- og forsamlingsfrihet under press, og som vanskeliggjør arbeidsvilkårene for det sivile samfunnet. Det er det omfanget i sum og i praksis vi nå også legger vekt på, og som vi har tatt opp i de samtalene.

Dette er nå også brakt inn for ulike domstoler. Blant annet har flere russiske NGO-ere anket domstolens krav om å la seg registrere som utenlandske agenter, og det er også slik at det faktisk foreligger en dom i Den europeiske menneskerettighetsdomstol som har slått fast at Russland har brutt LHBT-aktivisters rett til forsamlings- og organisasjonsfrihet samt vern mot diskriminering. Norge tillegger denne dommen vekt og har tatt den til etterretning.

Jeg synes også vi raskt skal bli enige om at det faktum at det nå arrangeres OL i Sotsji og Russland, faktisk har gitt en stor internasjonal oppmerksomhet rundt det sivile samfunns situasjon, og også seksuelle minoriteters situasjon. Det er til ettertanke. Men jeg synes også det selvsagt da påhviler oss et ansvar for å ta opp dette på en slik måte at det blir lyttet til, og at det forhåpentligvis fører til endringer i fremtiden når det gjelder metodikken og politikken.

Så har vi dette som representanten Solhjell er inne på, om hvordan man skal ta det opp – om det skal være nr. 1 på agendaen eller nr. 2. Jeg har full tillit til at vår statsminister – hvis hun får en anledning til å diskutere disse spørsmålene med russiske politikere – vil gjøre det på en slik måte at de lytter til en konstruktiv samarbeidspartner, som de oppfatter Norge som. Dette handler ikke først og fremst om å ta det opp på agendaen som nr. 1 eller nr. 2, men rett og slett om at de lytter til vårt sterke engasjement, og at vi virkelig mener dette. Hvilken rekkefølge jeg tok det opp i med utenriksminister Lavrov, er faktisk revnende likegyl-

dig. Men hvis han lyttet til hva jeg sa og følte mitt engasjement, og han oppfatter Norge som en konstruktiv partner, kan det kanskje ha en preventiv virkning. Og det er det dette dreier seg om.

Statsråd Thorhild Widvey [10:38:33]: Jeg tror det er veldig viktig å understreke at det er bred enighet om at dette er et veldig viktig spørsmål, og jeg er glad for at representanten også har satt dette på dagsordenen. Jeg tror det er viktig forut for disse lekene som nå skal gå i Sotsji, at man blir oppmerksom på at myndighetene i ulike land også fokuserer sterkt på dette, i tillegg til de organisasjonene som jobber med det.

Jeg må også si at jeg er veldig glad for at Idrettsforbundet og norsk idrett i sin helhet også fokuserer veldig sterkt på dette og tar sitt verdigrunnlag på alvor, og at de også har valgt å ha en så aktiv rolle, ikke bare her hjemme i den offentlige debatten om ulike verditemaer, men også ikke minst gjort dem kjent i sine internasjonale fora. Det er først og fremst sånn at det er idretten som må gå på barrikadene og ta disse debattene, også i de internasjonale organisasjonene som de er en del av. Det vet vi også gjøres.

Jeg er også veldig glad for at det er muligheter for oss. Ikke minst gjennom Ungdoms-OL på Lillehammer i 2016 har vi en unik anledning til å være en meget god ambassadør for hvordan vi mener idrettsleker egentlig bør utvikles, og for hva slags fokus det også bør være med hensyn til de ulike verdisyne. Da er det også veldig godt for norsk idrett å synliggjøre de verdiene som ligger til grunn for idrettsaktiviteten i Norge. Det kan også være en unik anledning for oss, på politisk nivå, til å være med på å rette fokuset mot hva vi synes bør ligge til grunn for vårt verdisynt i arrangementer som arrangeres.

Det er veldig viktig for meg å understreke at Idrettsforbundet – idretten selv – har vært tydelige på at utøverne skal kunne uttrykke seg fritt og ta del i diskusjoner og ikke minst å kunne påpeke disse menneskenes rettigheter og overgrep som måtte skje på dette området. Det er utrolig viktig at man, som også IOC-presidenten har understreket, gis mulighet til fritt å komme med protester i politiske utsagn i forbindelse med pressekonferansene under OL.

Så er det slik, som det er blitt understreket både fra utenriksministeren og fra undertegnede, at vi selvfølgelig vil ta dette opp med våre kontakter på en egnet måte når man får til møter under OL i Sotsji. Og når jeg sier at vi skal ta dette opp på en egnet måte og sette det på dagsordenen, så mener jeg ikke under det såkalte «and by the way» på tampen av et møte, men dette er viktige spørsmål for oss å fokusere på.

Marit Nybakk (A) [10:41:43]: La meg først få takke interpellanten for å ha lagt inn denne interpellasjonen.

Jeg vil gjerne slå fast at Norge har et korrekt og et godt forhold til Russland. Krevende, ja visst, men vi har greid å samarbeide i nordområdene, og jeg vil også vise til at vårt samarbeid gjennom veldig mange år også resulterte i delelinjeavtalen, en avtale som forbløffet resten av verden. Vi møter russere i flere regionale samarbeidsorganer – Ark-

tisk råd, Østersjørådet, Barentssamarbeidet – og la meg legge til at dette skjer ikke bare på regjeringsnivå; det skjer ikke minst på parlamentarikernivå, noe jeg sterkt vil understreke, og vi samarbeider i nordområdene om forvaltning av fiskeressurser og sårbare områder i Arktis. Disse kontaktpunktene gir oss også muligheter til å ta opp – og drøfte – saker og temaer som vi finner problematiske, og det gjør vi, og det skal vi gjøre. Jeg har også merket meg det utenriksministeren sier om det. Vi tar opp menneskerettigheter, vi tar opp organisasjonsfrihet, innstramming av friheter som vi trodde var vunnet på 1990-tallet.

Utviklingen i president Putins tredje presidentperiode har på flere områder bidratt til å undergrave grunnleggende menneskerettigheter: Nye lover som begrenser rett til ytringsfrihet, er vedtatt. Menneskerettighetsforkjemperer, journalister og advokater er utsatt for forfølgelse og overgrep. Lovfestet rett til å benytte pressesensur og til å svarteliste og blokkere nettsteders dersom publisert materiell anses som såkalt ekstremistisk eller på annen måte er skadelig for folkehelsen, moral eller sikkerhet – som det sies – er blant virkemidlene.

Et helt spesielt og alvorlig utviklingstrekk, som også interpellanten viser til, er økt diskriminering på grunn av rase, etnisitet, kjønn, religion, politikk og særlig seksuell legning, og det siste er virkelig det mest alvorlige. Innføringen av den såkalte antipropagandaloven som ble vedtatt av statsdumaen i juni 2013, som flere har vist til her, åpner f.eks. for strenge bøter for folk som fremmer såkalt «propaganda for utradisjonelle seksuelle forhold» foran barn. Dette innebærer at det ikke lenger er lov med positiv omtale av lesbiske, homofile, bifile og transpersoner. Overgrepene mot homofile har økt det siste året. Forbudet har dessuten sterk støtte fra den russisk-ortodokse kirke, med patriarken av Moskva i spissen, som står fast på en uttalelse om at homoekteskap betyr at «mennesker velger veien til undergangen». Kanskje er den russiske kirken selve opphavet til det som skjer på dette feltet, og vi kjenner til samarbeidet mellom den russiske kirken og myndighetene.

Den norske statsministeren har bekreftet at hun vil reise til Sotsji, i tråd med det som har vært vanlig. La meg legge til at Arbeiderpartiet støtter dette, fordi OL først og fremst er et idrettsarrangement, og det må være hovedfokuset både for utøvere og tilskuere.

Den internasjonale olympiske komité skal ha fått garantier for at de nye homolovene ikke skal gjelde deltakere og tilreisende til Sotsji-OL. Men hvordan vil norske myndigheter forholde seg dersom mennesker likevel utsettes for trakassering, for hetsing, for diskriminering – og da snakker jeg først og fremst om LHBT-personer, men det kan også være andre – vil man da ta til motmæle?

Jeg er veldig glad for de utsagnene som nå er kommet fra både statsråden og utenriksministeren om at man i samtaler – enten det er statsministeren eller kulturministeren – vil ta opp menneskerettighetssituasjonen med sine russiske kolleger i Sotsji. Jeg er glad for at utenriksministeren gjorde det såpass klart. Det er jo også ganske vanlig at når man har samtaler på et litt uformelt plan, så går det an å ta opp slike saker.

La meg legge til at andre arenaer likevel er viktigere. OL i Sotsji løser ikke Russlands menneskerettighetssituasjon, men OL og forberedelsene til OL har skapt en debatt som blir viktig framover. Når saken diskuteres, og meninger brytes, så tar vi som regel flere skritt framover. Også idrettsarrangementer kan bidra til holdningsendringer.

Kårstein Eidem Løvaas (H) [10:47:04]: Jeg tror samtlige deler bekymringen for de innstramminger av rettigheter vi ser i nabolandet vårt, Russland: Lover og lovendringer fører til innskrenkninger for ulike grupper, særlig sårbare minoritetsgrupper. Det er større vilkårlighet, og enkelte opplever forfølgelse fra myndighetenes side, og det er et urovekkende mønster etter at Putin ble president igjen.

Aktuelt i dagens debatt er ytringsfrihet og diskriminering av homofile. Det har jo også i de ukene som har gått, blitt tatt til orde for en boikott – at politiske ledere skulle la være å reise og holde seg hjemme, og at utøvere og idrettsledere skulle bruke idrettsarenaen til propaganda og støtteytringer. Aller først er det fint å høre at heller ikke SV ønsker noe sånt, for ingen land, ingen utøvere eller noen politikere rundt omkring, ønsker det. Amnesty og andre organisasjoner har jo tvert imot tatt til orde for at vi skal gjøre oss hørt, at vi skal bruke de olympiske leker og Paralympics i Sotsji og den oppmerksomheten det får, som en plattform for å gjøre våre meninger hørt.

Dette har også idretten selv sørget for, for med unntak av medaljeseremoniene og de offisielle pressekonferansene står norske utøvere helt fritt til å ytre seg og si akkurat hva de vil. Grunnen til at noen arenaer under OL skal være fri for politiske ytringer, er jo at idretten forener oss mennesker og nasjoner i sitt vesen; det er den gode sportsånden vi ønsker å ivareta og bevare, slik at skisporet ikke blir en debattarena. Jeg synes at norsk idrett har lagt seg på en riktig linje: Utøvere og ledere oppfordres til å forholde seg til IOC's regelverk, men har selvfølgelig full ytringsfrihet, slik de også har hatt tidligere – sist under OL i Beijing.

Norsk idrett er ikke styrt av kulturministeren, selv om det kan virke som at SV og Solhjell kanskje ønsker seg det iblant, men idretten jobber selv aktivt med disse spørsmålene. Jeg er ganske trygg på at norsk idrett ivaretar dette på en god måte.

I stedet for at utenriksministeren og kulturministeren skal blande seg inn på idrettens arenaer, og at SV mener at kulturministeren «må gjøre noe» for å sikre ytringsfriheten for norske utøvere, er det ganske tydelig at idretten er seg sitt ansvar bevisst.

Kulturministeren og andre representanter tar jo opp – som vi hører her i dag – menneskerettighetsspørsmål i alle fora der det er naturlig. Statsministeren bekreftet det senest i dag tidlig, kulturministeren og utenriksministeren bekrefter det her inne nå. Det er altså ingen tvil om at dette er høyt oppe på agendaen, og det er bra! For det som skjer i Russland, bør absolutt påtales. Selv Putin har måttet gå sjeldent langt i å forsikre at rettigheter skal ivaretas, noe som neppe hadde skjedd om det ikke hadde vært et felles press og en veldig stor internasjonal oppmerksomhet rundt de olympiske leker og Paralympics i Sotsji.

Det er viktig at vi bruker denne anledningen til å si fra gjennom etablerte kanaler, og det er nok også litt enklere når man er til stede enn når man blir hjemme. Vi må stille spørsmålet: Ønsker vi at utøverne skal stå på pallen og skule på hverandre fordi idretten politiseres? Vi ønsker selvfølgelig ikke det.

Det er viktig at vi jobber for at de olympiske leker og Paralympics blir det det egentlig skal være, også i Russland: en arena hvor vi forsøker å forene mennesker og nasjoner en kort stund på tvers av forskjeller og uenigheter. Vi ønsker oss de olympiske leker – ikke de politiske leker.

Per Sandberg (FrP) [10:50:55]: Jeg må også få lov til å takke interpellanten. Jeg tror vi i alle sammenhenger og hver eneste dag bør diskutere brudd på menneskerettighetene – ikke bare når det gjelder Russland, men også i en rekke andre sammenhenger. I dag får vi bekreftet – fra statsministeren, utenriksministeren og kulturministeren – at det skjer i dag, og jeg er sikker på at de følger det sporet som også den forrige regjeringen fulgte på dette feltet, nemlig at vi i alle fora diskuterer og tar opp dette spørsmålet, enten det er gjennom utenriksstasjonene våre, OSSE, Europarådet, frivillige organisasjoner, eller på parlamentarisk nivå, som Marit Nybakk helt riktig var inne på, og som jeg tror kanskje blir viktigere og viktigere. Når vi ser framover, tror jeg det kanskje blir viktigere og viktigere at vi får den typen arenaer og bruker dem i mye større grad.

Alle de lovendringene som det refereres til fra interpellanten, kjenner jeg ikke detaljene i, men alt det som det blir referert til her, er meget bekymringsfullt. Det er en utvikling som går i negativ retning. Det er det ingen tvil om. Men hvordan Norge i ulike fora skal løfte dette spørsmålet utover det man allerede gjør, balansert og på en måte som ikke bidrar til at det kanskje kan gjøre situasjonen verre for enkelte mennesker og grupper i enkelte regioner og enkelte land, er jeg litt usikker på.

Hvorvidt idrettsarrangementer direkte skal kunne brukes som verktøy, er jeg rimelig usikker på, for en politisering av idretten eller en boikott eller utelukkelse av enkelte land med bakgrunn i brudd på menneskerettighetene når det gjelder arrangementer, tror jeg vil lukke situasjonen i mye større grad og kanskje gjøre situasjonen verre.

Jeg tror på åpenhet, og derfor tror jeg også at OL i Sotsji i smått og stort vil bidra til at situasjonen blir bedre, selv om det er krevende. Her deler jeg også synspunktet til representanten Nybakk når hun sier at bare forberedelsene og debatten som har kommet i forkant av dette OL, gjør at vi tar små skritt i riktig retning.

Når jeg lytter til enkelte idrettsutøvere – ikke bare norske, men også russiske idrettsutøvere – er de klare og tydelige på at de ønsker å bruke ytringsfriheten sin. At man samler så mange idrettsutøvere, som skal leve i fellesskap, men som også skal konkurrere, tror jeg alene og i seg selv gjør at denne typen idrettsarrangementer har et vesentlig bidrag med seg når det gjelder å arbeide imot menneskerettsbrudd.

Jeg tror at det som idrettsutøverne indirekte gjør, uten

å blande idrett og politikk, er med på å gi en styrke til utviklingen av demokrati og ytringsfrihet.

Jeg tror de innrømmelsene som har kommet fra Putin de seneste ukene, som kanskje er litt krevende når det gjelder de lovendringene som det vises til, er en bekreftelse på at også Russland og Putin ser at debatten som har kommet nå, gjør at man kanskje må tenke i andre baner.

Nå går debatten i forkant av OL i Sotsji, men det er jo en rekke andre idrettsarrangementer også, og jeg ser at denne debatten kommer opp også i disse fora. Jeg tror at vi i mye større grad kan la idretten ta dette ansvaret selv, og det ser vi at den gjør også. Idrettsforbundet, internasjonale idrettsforbund og internasjonale organisasjoner er klinkende klar på dette, og jeg tror at de i mye større grad kan bidra til å sette fokus på dette, uten at vi politiserer idretten i større grad.

Astrid Aarhus Byrknes (KrF) [10:55:56]: Demokratiet og menneskerettene representerer grunnleggende verdier. Dei er verdt å kjempe for, både i vårt eige land og internasjonalt. Lat meg difor få takka representanten Solhjell for at han tek opp desse interpellasjonane om demokrati og menneskerettane sine kår i Russland og kva vi frå norsk side kan gjera for å betra resultatet og situasjonen i vår store nabostat i aust.

Eg har òg lyst å takka utanriksministeren og kulturministeren for konstruktive svar, for at arbeidet frå Noreg si side blir følgt opp, og for at det er god dialog òg med organisasjonane som kjempar for menneskerettane i Russland.

Lat meg få understreka vårt utgangspunkt: Eg er heilt einig med interpellanten i at det er grunn til stor uro og bekymring over situasjonen for demokratiet og menneskerettane i Russland. Det er klart dokumentert gjennom mange år, og det er teke opp både i internasjonale fora og av ei rad menneskerettsorganisasjonar.

Sidan hundreårskiftet har det vore tendensar til ei meir autoritær utvikling. Tilhøva har ikkje vore lette for dei som har markert opposisjon og kjempe for menneskerettane. Ei generell utfordring er diskriminering av ulike minoritetsgrupper, enten dei er politiske, religiøse eller dreier seg om seksuell legning. Fleire nye lovar avgrensar sentrale menneskerettar, bl.a. forsamlingsfridomen.

Sivilsamfunnet sitt rom for å vera ei kritisk kraft er òg blitt avgrensa. I tillegg kjem det utfordringar som Russland har hatt med å handtera krav frå område som krev større sjølvstende, slik som Tsjetsjenia. Og når sivile møteplassar blir råka av islamsk terror, skaper det òg eit krav om innsats for tryggleik for alle innbyggjarar.

Russland har framleis ein veg å gå for å utvikla rettsstaten. Det er difor all grunn til at Noreg framleis skal ta opp utviklinga av både menneskerettane og demokratiet i møte med styresmaktene i Russland. Dette er eit område av internasjonal politikk der eg forventar at Noreg vil ta leiarskap både i multilaterale fora og bilateralt.

Eg vil òg understreka at mens vi tek opp dei dagsaktuelle spørsmåla, må vi halda fast på eit langsiktig perspektiv. Det er berre nokre få tiår sidan Russland kasta av seg eit totalitært, kommunistisk system. Mykje positivt har hendt sidan det. Det er eit heilt anna og eit meir ope Russland vi

no møter enn den gamle Sovjetunionen på Lenin, Stalin og Bresjnev si tid.

Arbeidet for menneskerettane og demokratiet er eit vedvarande ansvar. Når vi no skal ha eit vinter-OL, trur eg det er viktig å ha klart for seg at det er enda viktigare det vi gjer på lang sikt enn det vi gjer i nokre sportsfylte veker, der verdas fremste utøvarar innanfor vinteridrett skal tevla om medaljane. Det er i eit langsiktig perspektiv at vi kan oppnå resultat.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:59:54]: Først takk til interpellanten for å setje eit viktig tema på dagsordenen.

Menneskerettar og demokrati er viktige tema som både klart fortener å verte sette høgt på dagsordenen, og som ein må forvente at våre politiske leiingar som er til stades i Sotsji, vil ta opp i sine samtalar med representantar frå det russiske styret. Innstrammingar i lovverket som er gjorde i Russland, set ytringsfridomen til side og utfordrar forsamlingsfridomen. I praksis betyr dette m.a. at ein kan verte arrestert for å snakke positivt om homofili. Forbodet gjeld både russarar og utlendingar. Høgrekstreme grupper har lenge utsett seksuelle minoritetar for tortur, forfølgning, juling og drap, medan politiet bokstaveleg tala ser på utan å gripe inn. Ingen kan sitje stille og sjå på at dette skjer, verken i idretten eller blant politiske styresmakter.

Det er bra at statsministeren i morgon møter menneskerettsorganisasjonar. Frå media kan ein sjå at Solberg – gitt at ho får politiske møte – vil ta opp bekymringa frå norsk side, slik ein alltid gjer med russiske styresmakter. Statsministeren og andre ministrar som reiser til Sotsji, bør i framkant av besøket bruke mykje ressursar på å få til politiske møte. Kan utanriksministeren eller kulturministeren seie noko om kva som er gjort med dette så langt? For det er ei forventning om at regjeringa tek opp menneskerettsspørsmål under OL. OL er rett og viktig arena å ta opp desse krevjande spørsmåla. Heile verda sine auge er retta mot Russland, og då må ei regjering nytte kvar einaste moglegheit til å yte påverknad med omsyn til den openbert krevjande situasjonen som er for enkelte grupper i Russland. Regjeringa si deltaking må slik ikkje berre dreie seg om å fremje Oslo sitt kandidatur som søkar til vinter-OL i 2022, men òg rette søkelyset mot grunnleggjande menneskerettar. Eg er glad for at kulturministeren har understreka nett det, at ein òg skal sikre idrettsutøvarane sin ytringsfriheit. Det gir moglegheit òg for dei til å understreke det norske verdisynet, det me byggjer vårt demokrati på, og det som ein langt utover Noregs grenser erkjenner som viktige rettar, enten ein er idrettsutøvar, tilhøyrer minoritetsgrupper eller er politiskar, for den saks skuld.

IOC-medlem Gerhard Heiberg sa på Aktuelt at det var poenglaust for IOC å drøfte menneskerettar med russiske styresmakter. Det får verte opp til IOC. Det kan ikkje me styre frå denne salen, men eg er veldig glad for den tydelege haldninga som vert gitt til kjenne frå statsrådene som er til stades, om å setje saka høgt på dagsordenen. Og eg støttar det som Marit Nybakk sa: at me òg som parlamentarikarar må ta opp desse spørsmåla, ikkje berre no i forbindelse med OL, men òg i det vidare arbeidet. Det som er bra no, er at saka er komen på dagsordenen på ein særdeles ty-

deleg måte, og at mange grupper er merksame på problemstillingane, langt utover politikkenes rekkjer. Det er ein viktig diskusjon. Det er ein langvarig prosess. Det som skjer no, er starten på ei endring som me må vere aktivt med å understøtte, både under OL og i tida som kjem etterpå.

Trine Skei Grande (V) [11:03:59]: Jeg vil begynne med å takke interpellanten for to viktige interpellasjoner. Sjøl om de blir gjennomført av presidenten på en litt utradisjonell måte, tror jeg dette blir en bra debatt. Jeg vil også takke statsrådene for deres svar, som jeg oppfatter som gode, brede gjennomganger og symbol på et aktivt engasjement også når det gjelder menneskerettigheter. Jeg er også glad for at vi får en ordentlig MR-debatt i Stortinget. Det trenger vi flere av, og vi trenger å gjøre det innenfor både nasjonale og internasjonale tema.

Jeg er glad for at det er såpass bred enighet i denne salen om å stå opp for de rettighetene som vi ser er truet i vårt store naboland: både ytringsfrihet, forsamlingsfrihet, regler om private agenter og LHBT-rettigheter. Vi i Venstre har god kontakt med vårt søsterparti i Russland, som har tatt opp alle disse aspektene i alle våre møter med dem. Men jeg har lyst til å dra inn to nye aspekter som de også påpeker blir tråknet på ved gjennomføringa av OL i Sotsji. Det ene er de ulike etniske gruppenes rettigheter i Russland. Vi ser nå at de gjennomfører OL i et område av landet der mange har en etnisk tilhørighet som har stått i konflikt med den etnisk russiske gruppa i lang tid. Det å ha respekt for ulike etniske bakgrunner og ikke ønske å eskalere konflikter med et sånt arrangement er òg en viktig del av dette.

Et annet viktig aspekt som vårt søsterparti også har tatt opp, er miljøaspektet ved arrangementet, som synes til dels fraværende. Det er første gang det arrangeres vinter-OL i et subtropisk område, og det er ganske krevende i seg sjøl. Når vi ser hvordan OL-arrangørene har opptrådt i forhold til internasjonale konvensjoner på det området – når det gjelder artsmangfold og andre deler av miljøaspektet – er det noe som har bekymret vårt søsterparti veldig sterkt, f.eks. med tanke på bygginga av OL-arenaen.

Jeg må si at jeg er stolt over at vi har mange norske utøvere som vil bruke sin sjanse til å si hva de mener. Jeg er ikke alltid like stolt over IOC og IOC's opptreden og evne til å presse gjennom menneskerettigheter. Jeg tror at de hadde hatt mye større gjennomslag hvis de hadde ønsket å bruke den makta de har. Jeg mener at dette, sjøl om det bare var Navarsete som tok det med i en bibemerkning, faktisk er et argument når vi i Norge skal drøfte hvorvidt vi skal være vertsnaasjon til et OL.

Når vi snakker med vårt søsterparti, sier de at vår politikk er viktig. Det er klart at veldig mange av de reglene som nå opptrer i Russland, som f.eks. regelen knyttet til fremmede agenter, er plukket fra vestlige land og bare satt inn i en annen sammenheng. Den regelen er plukket rett fra amerikansk regelverk. Men begrepene kan bli veldig forskjellige når man oversetter dem fra amerikansk til russisk, og sånn sett får de en annen virkning også. Men når jeg, etter et kort Google-søk, finner ut at det er 118 deltakere fra Norge – våre fremste talsmenn og våre fremste symbo-

ler for viktige idretter for Norge – og at det, meg bekjent, bare er én åpen homofil blant disse 118, nemlig Hilde Engeli, snøbrettkjører, så syns jeg kanskje det sier noe om vår idrettspolitik og hvor lett det er å være homofil ishockeyspiller eller homofil fotballspiller i Norge. Kanskje sier det også noe om den idrettspolitikken vi bør føre, og kanskje hadde det gitt oss enda større gjennomslag i Russland hvis vi hadde hatt flere gode inkluderingsresultater å vise til også i Norge. Det er jo underlig at en liten norsk regjering klarer å spa opp flere homofile representanter enn 118 representanter for norsk vinteridrett.

Rigmor Aasrud (A) [11:08:57]: Det er en viktig debatt som interpellanten har tatt opp her i dag. Takk til Solhjell for at han har gjort det. Jeg synes også at statsrådenes svar har vært gode. Idretten er jo den største organisasjonen vår, og den engasjerer folk i alle aldre og i hver eneste krok av landet. At idretten skal være åpen og inkluderende, angår oss alle. Derfor var det viktig at Norges idrettsforbund tok et nødvendig oppgjør med sin egen organisasjon og sitt eget engasjement mot homohets. Det skjedde i 2006 etter et innslag i Dagsrevyen, der en forsker hevdet at det var to homofobe arenaer igjen i Norge: i idretten og i Kirken. Forskjellen var at i Kirken diskuterte man det, i idretten var det helt stille. Sammen med LLH og Norsk Folkehjelp og med støtte av Barne- og likestillingsdepartementet gjennomførte man et prosjekt som het Med idretten mot homohets.

Prosjektet ble etter hvert avsluttet og er nå en naturlig del av forbundets virksomhet. Men jeg tror det er helt riktig at det fortsatt er mange idrettsutøvere som opplever diskriminering også her i Norge. Det tror jeg det er viktig at vi har med oss når vi skal ut i verden og ta opp disse temaene. Jeg er glad for at Norges idrettsforbund har det høyt på dagsordenen i sitt arbeid, også internasjonalt. Som daværende idrettspresident Tove Paule sa:

«Jeg er spesielt stolt over at vi er blant de idrettsorganisasjonene som er kommet lengst med dette temaet i den internasjonale idrettsfamilien og at vi også har tatt opp temaet både på IOC's konferanse «Sport for All» og på kongress for de europeiske olympiske komiteer.»

Jeg hadde et møte med NIF's ledelse i januar, for jeg antok at dette kom til å bli et tema nå før Sotsji-OL. Da fikk jeg bekreftet at organisasjonen fortsetter sitt arbeid med å spre kunnskap og erfaringer fra eget arbeid mot diskriminering. Resultater og erfaringer er videreformidlet særskilt til andre nasjonale olympiske komiteer, og det er et arbeid som fortsetter. Det norske prosjektet sies å ha vært et nyttig verktøy i debatten om LHBT-rettigheter for Sotsji-OL. Innenfor de rammer og regler som gjelder for OL-gjennomføring, er det mitt syn at NIF har gitt et viktig bidrag for å sikre ytringsfriheten til norske idrettsledere og -utøvere. Men det er også en finstemt balanse for hvilke krav vi kan stille, og forventninger vi kan ha til frivillige organisasjoner når det gjelder å fronte utenrikspolitiske spørsmål.

OL i Sotsji vil ikke løse Russlands menneskerettighetssituasjon. Det at OL i Sotsji både har bidratt og vil bidra til en debatt rundt sånne spørsmål, er likevel hevet

over enhver tvil. Der meningsbrytninger skjer, går verden som oftest framover. Det må være lov å håpe at fredelig internasjonalt idrettssamarbeid også kan bidra til gode holdningsendringer.

Som interpellanten har jeg forventninger til at norske myndigheter, den norske regjeringen, følger opp initiativer overfor russiske myndigheter og russisk idrett i de sammenhenger der det er naturlig – også under Sotsji-OL. Det må vi kunne forvente både der og i andre fora der norske og russiske myndigheter møtes.

Arild Grande (A) [11:13:01]: Jeg vil i likhet med flere talere takke interpellanten for å reise et meget viktig spørsmål. Dette er en viktig debatt, og det er bra at parlamentet får anledning til å diskutere viktige menneskerettighets-spørsmål. Det skulle vi ha gjort oftere, og nå har vi en fin anledning til å gjøre det. Jeg synes også det har vært gode svar fra både utenriksministeren og kulturministeren når det gjelder hvordan Norge på et bredt spekter jobber for å løfte menneskerettighetssituasjonen i Russland spesifikt, men også internasjonalt og generelt og bredt. Det er godt å høre, og det gir grunn til å føle stor tillit til at dette arbeidet også blir fulgt opp ved de anledningene som byr seg under et OL.

Når det blir stor debatt i Norge om hvordan vi skal forholde oss til disse spørsmålene, også under et stort idrettsarrangement, er det et stort sunnhetstegn. Det er et tegn på at nordmenn er opptatt av fair play. Dersom utøvere blir hindret, er det uakseptabelt. Det er derfor bra at idretten selv er veldig tydelig på både hvordan dette arbeidet kan gjøres internt i idretten, og hvordan man skal forholde seg dersom det skjer underveis at utøvere blir hindret.

Det er også godt å høre at regjeringen hele tiden jobber for å sette disse spørsmålene på dagsordenen, for de mange bruddene vi ser på fundamentale rettigheter, er utålelige. Hindrene for ytringsfrihet og de mange hindrene vi har sett for journalisters muligheter for å gjøre en god jobb, er totalt uakseptable. Vi har også sett eksempler på norske journalister som har fått begrensninger i sin bevegelsesfrihet og sin mulighet til å drive god journalistikk når de har vært på oppdrag i Russland.

Det er viktig at disse diskusjonene foregår i de rette kanalene. Det blir feil dersom idretten gjøres til et utenrikspolitisk verktøy for Norge. Derfor er det viktig å være ryddig når det gjelder hvordan disse sakene skal håndteres. Det er nødvendig at våre representanter fra myndighetenes side, enten det er parlamentarikere eller representanter fra regjeringen, tar opp slike spørsmål i sine møter og har det høyt på sin dagsorden når de møter representanter for andre lands myndigheter, og særlig russiske myndigheter.

Det er fint at det norske folk både viser hvilken betydning store idrettsarrangementer kan ha for å bedre menneskerettighetssituasjonen, og også har forventninger til idretten om at man skal stå opp for disse rettighetene, og om at man skal stå opp for utøvernes selvsagte mulighet til å delta på arrangementer – til å delta med sine ferdigheter – og også til å uttale seg. Det er et sunnhetstegn når folk er opptatt av disse tingene, og det er jeg glad for å se.

Det er bra at vi i Stortinget får muligheten til å delta i

debatten, og at vi på vårt vis kan uttrykke våre forventninger til regjeringens representanter når de deltar på møter i Russland. Jeg synes det har vært gode svar fra regjeringens representanter på hvordan man ønsker å gjøre det. Jeg har behov for å si at vi har en tydelig forventning fra Stortingets side om at dette løftes høyt på dagsordenen. Og så har jeg et spørsmål som kanskje ikke nødvendigvis krever svar i dag, men som det er viktig at man tenker gjennom – fra idrettens side, men også fra regjeringens side: Hvordan håndterer man det hvis det oppstår situasjoner underveis i OL, enten at utøvere blir nektet adgang, at det blir sanksjoner hvis utøvere uttaler seg om disse spørsmålene, eller hvis journalister blir utsatt for press eller blir hindret i sitt arbeid? Hvordan skal man forholde seg til det hvis det skjer underveis i OL? Det er et viktig spørsmål som foreløpig ikke har blitt adressert, som det kanskje er krevende å finne svar på i forkant, men som det er viktig at man, før man reiser, har en klar holdning til, for da er det nødvendig at vi sier klart fra at det i så fall vil være totalt uakseptabelt.

Sverre Myrli (A) [11:17:52]: Jeg skjønner nå at regjeringsmedlemmene er «spadd opp», som var begrepet Trine Skei Grande brukte, og det forklarer kanskje enda mer av Venstres skepsis til å gå inn i regjeringen.

Men det var i grunnen ikke det som var poenget. Menneskerettighetene skal gjelde over alt alltid. I slike spørsmål skal vi aldri vike, vi skal aldri kompromisse. Vi vet at situasjonen i mange land er svært krevende hva gjelder menneskerettigheter og demokrati. Det er greit å heve fanen når det gjelder land som er langt borte fra oss, men mer krevende når det er land i nærheten av oss selv – og til og med våre egne naboland. Det er vanskelig med Russland fordi det er et naboland som vi er nødt til å ha et godt og konstruktivt samarbeid med. Jeg har gjennom arbeidet i interparlamentariske organer i mange år jobbet for at Norge og Europa for øvrig skal ha et konstruktivt samarbeid med Russland. Det å ha Russland med på laget, for å si det litt enkelt, er helt avgjørende i veldig mange spørsmål. Ja, nå har jeg til og med registrert at det er på trappene at det – ganske snart, tror jeg – skal etableres en norsk-russisk vennskapsgruppe i Stortinget. Det synes jeg også er veldig bra. Vi er nødt til å ha, som jeg sier, et godt og nært samarbeid med Russland. Tenk på Barentssamarbeidet, som bringer folk i nord tettere sammen, øker næringsvirksomhet og øker folk-til-folk-samarbeid, som jeg også tror er veldig viktig. Tenk hva delelinja kan bety, eller vil bety, for samarbeidet mellom Norge og Russland, for ikke å snakke om nye sjøruter og alt det som skjer i nordområdene.

Økt aktivitet i nord, økt aktivitet i Barentshavet – etter hvert – vil medføre enda større behov for konstruktivt samarbeid med Russland. Men det er svært krevende. På mange områder går Russland i feil retning – noe som også har vært tatt opp i debatten her i dag – og særlig på områder som har med menneskerettigheter og demokrati å gjøre. Det skal vi aldri forsvare. Det skal vi aldri akseptere.

Jeg tror jeg vil sitere Willy Brandt, som jeg har gjort i mange debatter. Han brukte begrepet «forandring gjennom tilnærming». Det hadde vært en rettesnor for ham at han ville jobbe for «forandring gjennom tilnærming». Det

tror jeg vi skal gjøre her også. Vi skal aldri gi opp. Derfor synes jeg det er veldig gledelig, det jeg nå registrerer, at det ikke er noen partier som er for noen type boikott av OL. Boikott er sjelden løsningen på kompliserte politiske spørsmål. Derfor har jeg også vært uenig med dem – også dem i eget parti – som har tatt til orde for at statsministeren og medlemmer av regjeringen burde holde seg hjemme og ikke reise til OL i Sotsji. Det tror jeg ikke er løsningen. Løsningen er å ta opp disse spørsmålene hele tida, bringe dem videre og få fram at her er det ingen kompromisser å inngå.

Derfor har jeg egentlig to budskap når det gjelder de spørsmålene som er tatt opp her i dag: Vi skal aldri vike i spørsmål som har med menneskerettigheter og demokrati å gjøre, og vi skal benytte enhver anledning til å påpeke menneskerettighetsbrudd. Det andre budskapet: Norge må ha et konstruktivt forhold til Russland, vår viktige og store nabo i nordøst.

Til slutt: Jeg synes det har vært en veldig god debatt i dag – veldig gode poenger fra interpellanten og gode svar fra medlemmene av regjeringen. Jeg synes debatten i dag har fått balansert de dilemmaene vi ser her, på en veldig god måte. Det er sjelden jeg kan si det, men jeg tror egentlig jeg er enig i alt som er sagt i debatten i dag.

Igen: Løsningen på de utfordringene som er tatt opp, er at vi fortsetter den tøffe og harde kampen for menneskerettigheter og demokrati gjennom forandring gjennom tilnærming.

Bård Vegar Solhjell (SV) [11:23:00]: Om ikkje anna kan ikkje eg hugse at det før har vore representantar som har vore einige i alt som har vorte sagt i ein debatt i stortingssalen, men eg har jo ikkje sete her i altfor mange år heller.

Lat meg takke for ein – eg vil seie – ganske god debatt, særleg den delen av debatten som handla om utviklingstrekk i Russland og korleis vi søker etter måtar å stille oss til det, og fremje våre idear overfor Russland. Det er komplisert. Eg synest i alle fall det har vore ein ganske nyansert og god samtale.

Så synest eg nok at den delen av diskusjonen som handla om det litt breiare bildet, korleis forholdet mellom menneskerettar og store idrettsarrangement, OL og andre, er, at det – kva skal eg seie – i alle fall ikkje er like utvikla.

Berre ein liten visitt til representantane: Eg er ikkje einig i absolutt alt som vart sagt her, sjølv om eg er einig i mykje. Eg synest at representantane Eidem Løvaas og Sandberg kanskje hadde ei litt lettvinntilnærming til eit par problemstillingar. Dei polemiserer mot å politisere OL – eg veit ikkje om det var meg eller andre det då var snakk om. Eg trur nok dessverre at det er dei som politiserer OL.

Det er ein del land som søker om OL og nyttar OL-arrangementet til å framstille seg sjølv som eit glansbilde, sjølv om det er land med ganske fundamentale menneskerettsutfordringar. Det finst dessverre historiske eksempel på at OL har vorte politisert. Det som er viktig, slik eg ser det, er å ikkje la seg bruke i ei slik politisering.

Er det slik at ved at ein vert tildelt eit OL, vert ting for-

beta nærmast automatisk, eller at det ligg litt i korta? Nei, det trur eg er gale. Lat oss bruke Beijing-OL som eksempel. Eg har prøvd å sjå litt på dette før denne debatten. Eg har ikkje klart å finne dokumentasjon på eller folk som seriøst meiner at Beijing-OL bidrog vesentleg til ei forbetring av menneskerettane i Kina. Tvert imot veit vi at sjølve OL-arrangementet bidrog til bl.a. tvangsflytting av svært mange menneske, og at det var menneskerettsbrot knytte til gjennomføringa av arrangementet. Dessverre ser vi no det same i Sotsji. Korleis Sotsji har bidrege, trur eg det er for tidleg å seie noko om, men at det ligg eit potensial i at eit land vert tildelt OL, er det ingen tvil om. Som utanriksministeren – eller kven det no var – sa: Flaumlyset vert retta mot landet. Det ligg ei moglegheit, eit potensial, men vi må ikkje la oss lure – at det berre skjer automatisk.

Eg vil berre avslutte med å seie at eg synest det er viktig at mange her har påpeikt at saka om menneskerettar i Russland må høgt opp på dagsordenen. Det må gjerast av alle. Eit eksempel, kort: Eg møtte tidlegare sjakkverdsmeister, Anatolij Karpov, då eg var miljøvernminister. Eg skal vedgå at litt av motivasjonen var å spele eit parti sjakk mot han. Det var Tromsøs OL-komitè som inviterte meg. Karpov sit i miljø- og energikomiteen i dumaen, så det var ikkje dumt. Eg nytta anledninga til roleg og sakleg å diskutere det, prøve å forklare kvifor Noreg og andre land er så opptekne av dei spørsmåla. Rett og slett å nytte alle sjansar til å få fram sine synspunkt på ein sakleg måte, som vert møtt med respekt, trur eg vil vere viktig.

Utenriksminister Børge Brende [11:26:38]: Jeg vil føye meg inn i rekken av dem som har slått fast at dette har vært en god og nyansert debatt, og også takk til interpellanten, Solhjell, som ga oss anledning til å diskutere menneskerettighetssituasjonen i vårt naboland Russland på en bred måte.

Det er ikke noen tvil om at det har blitt satt mer søkelys på det sivile samfunns situasjon i Russland, og også på seksuelle minoriteters situasjon, under forberedelsene til OL. Det jeg er enig med representanten Solhjell i, er at det gjenstår å se hvordan denne situasjonen vil være etter OL. Jeg er bekymret for at en del av de signalene som nå er sendt ut før OL, ikke nødvendigvis vil videreføres etter OL. Det blir en stor lakmustr.

Som jeg også sa innledningsvis, er regjeringen bekymret over utviklingstrekk knyttet til lovgivning som rammer ytringsfrihet og forsamlingsfrihet – spesielt i det sivile samfunn – og minoriteter i Russland, urfolk så vel som seksuelle minoriteter. Dette vil vi alltid ta opp i samtaler med våre russiske samarbeidspartnere.

Det er viktig i de samtalene at dette blir tatt opp på en slik måte at det blir lyttet til, at vi gjør det seriøst, grundig, og at det fører frem. Ta-opp-diplomatiet og krysse-av har selvsagt en viss virkning, men det aller viktigste er når man også i Russland føler at vårt sterke engasjement er til det beste for samarbeidet mellom våre to land. Vi blir godt mottatt i Russland. Det skal vi benytte som en åpning til å ta opp vanskelige spørsmål. Mellom folk som samarbeider godt, er det mulig å ta opp spørsmål som er av stor viktighet og kanskje også oppleves som vanskelige.

Jeg vil bare slå fast, til representanten Nybakk, at hvis det skulle skje overgrep eller hendelser under Sotsji-OL som bryter med det som vi synes er viktige prinsipper når det gjelder menneskerettigheter – forsamlingsfrihet og ytringsfrihet – vil vi si fra.

Til spørsmålet fra representanten Navarsete om disse spørsmålene – i forlengelsen av det møtet jeg hadde med utenriksminister Lavrov før OL – også vil bli tatt opp under OL: Vi ønsker politiske møter selv under dette idrettsarrangementet for å reise den brede agendaen, deriblant også menneskerettighetene.

Statsråd Thorhild Widvey [11:30:00]: Jeg vil også takke for en god debatt og igjen takke interpellanten for å reise spørsmålet og sette det på dagsordenen. Det er utrolig viktig. Det viser seg også gjennom debatten at det er en bred enighet om hvor viktig dette temaet er, og ikke minst at vi deler de felles bekymringene vi har for menneskerettighetssituasjonen i Russland. Det er viktig for meg å understreke at Norge gjennomfører et bredt og omfattende arbeid ikke bare på myndighetsnivå – som utenriksministeren har sagt – men også på organisasjonsnivå for å fremme menneskerettighetene og styrke sivilsamfunnet i Russland. Vi vil også videreføre vårt sterke engasjement, ikke minst etter at den olympiske ilden er slukket i Sotsji. Jeg tror det er veldig viktig å understreke at vi ikke tror at jobben er gjort når man er ferdig der.

Når det gjelder representanten Liv Signe Navarsetes kommentar om IOC, så er jeg enig i at det er vanskelig å kunne styre dem, for å si det sånn, men jeg tror det er veldig viktig at vi deltar i den offentlige debatten. Vi har rikelig anledning – som i dag – til å være med på å påvirke sånn at man også er klar over de verdiene vi vektlegger. Jeg er veldig glad for – jeg føler behov for å understreke det nok en gang – Idrettsforbundet og det arbeidet de gjør, ikke bare i Norge gjennom å ha fokus på disse tingene og at de tar dette med verdigrunnlaget på alvor, men også gjennom sitt engasjement i ulike internasjonale idrettsfora. De bidrar også til en positiv påvirkning i sentrale verdispørsmål ikke bare i andre nasjonale idrettsorganisasjoner, men ikke minst også i internasjonale idrettsorganisasjoner.

Som sagt arbeider vi med å få til møter og vil selvfølgelig ta opp menneskerettighetssituasjonen i de møtene vi måtte få anledning til. Jeg føler også veldig sterkt behov for å understreke at vi også under OL vil være av den oppfatningen at Russland må styrke arbeidet for menneskerettighetssituasjonen i landet. Det har vi sagt før OL, og vi kommer garantert til å si det etter OL, men jeg vil også understreke at det må være et veldig klart budskap under OL.

Jeg er også veldig enig med Idrettsforbundet i at utøverne skal kunne uttrykke seg fritt, ta del i diskusjoner og kunne påpeke overgrep mot menneskerettighetene. Og som jeg sa, har IOC-presidenten Thomas Bach uttalt at idrettsutøverne står fritt til å komme med protester og politiske utsagn i forbindelse med pressekonferanser under OL. Det skal ikke være noen tvil om at vi også kommer til å styrke kontakten inn mot Idrettsforbundet og stå last og brast med idrettsutøverne og heie på dem, ikke bare når de

skal gjøre sine idrettsprestasjoner, selvfølgelig. Vi vil også være sikre på at de får anledning til å uttrykke sine behov.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Da er sakene nr. 1 og 2 ferdigbehandlet.

Sak nr. 3 [11:33:02]

Interpellasjon fra representanten Jonas Gahr Støre til finansministeren:

«Trepартssamarbeidet mellom myndigheter, arbeidsgivere og arbeidstakere er en viktig del av «den norske modellen» som ellers kjennetegnes av fagforeninger med høy organiseringsgrad og et markert innslag av sentral lønnsdannelse og stor grad av inntektslikhet. Holden III-utvalget støtter enstemmig frontfagmodellen, det vil si at den delen av arbeidslivet som virker i møte med internasjonal konkurranse er først ute i de sentrale lønnsforhandlingene og setter nivået som blir førende for andre sektorer.

Er statsråden enig i at det inntektspolitiske samarbeidet og høy grad av koordinering i lønnsdannelsen, har bidratt til en god utvikling i Norge, med høy verdiskaping, lav arbeidsledighet, jevn inntektsfordeling og gjennomgående høy reallønnsvekst, og hvordan vil regjeringen gi sitt bidrag til at den norske modellen fungerer best mulig?»

Jonas Gahr Støre (A) [11:34:20]: Det direkte utgangspunktet for mitt spørsmål til finansministeren er konklusjonene fra det såkalte Holden III-utvalget, som ble lagt fram i november i fjor. Utvalget ble satt ned av Stoltenberg-regjeringen, med oppgave å vurdere erfaringer med lønnsdannelsen gjennom de vel tolv årene som har gått siden handlingsregelen og inflasjonsmålet for pengepolitikken ble innført. Utvalget ble også bedt om å drøfte makroøkonomiske utviklingstrekk som kan skape utfordringer for norsk økonomi og lønnsdannelse fremover.

Utvalgets konklusjoner er interessante av flere årsaker, og la meg nevne to av dem. For det første, at utvalget presenterer det brede spekter av interesser i norsk arbeidsliv, med ledende økonomer fra alle hovedorganisasjoner på arbeidsgiver- og arbeidstakersiden i privat og offentlig sektor. Når et så representativt utvalg slutter samstemt opp om hovedkonklusjonene, har det betydning. Og for det andre, til substansen – at utvalget enes om følgende:

«Det inntektspolitiske samarbeidet mellom partene i arbeidslivet og myndighetene og høy grad av koordinering i lønnsdannelsen har bidratt til en god utvikling i Norge med høy verdiskaping, lav arbeidsledighet, jevn inntektsfordeling og gjennomgående høy reallønnsvekst.»

I dette sitatet ligger noen viktige kjennetegn ved det vi kan kalle den norske og nordiske modellen. I sitatet omtales det inntektspolitiske samarbeidet, og det pekes på forekomsten av høy koordinering av lønnsdannelsen og fordelaktige resultater for folk og samfunn gjennom lav ledighet, små forskjeller og høy reallønnsvekst.

Jeg stiller spørsmålet til finansministeren fordi hun var knapp i kommentaren da professor Holden la fram utvalgets rapport og fordi hun ved tidligere anledninger har uttalt seg sterkt kritisk til organiseringen av det vi kan kalle den norske modellen, et begrep hun på generelt grunnlag mener står i veien for det norske folk og den norske fornøyelsen. Når det gjelder prinsipper for lønnsdannelsen, heter det i Fremskrittspartiets prinsippprogram:

«Arbeids-, lønns- og ansettelsesavtaler fungerer best dersom disse oppnås ved enighet mellom arbeidstakerne og arbeidsgiverne i de enkelte bedrifter.»

Og videre:

«Gjennom bedriftsmessige oppgjør vil lønningene i større grad tilpasses bedriftenes inntjeningssevne og føre til en bedre risikofordeling mellom arbeid og kapital.»

Dette er mål i strid med virkemåten i det norske arbeidslivet.

Sjeføkonom Roger Bjørnstad skrev i Dagens Næringsliv i forrige uke:

«Internasjonale sammenligninger viser (...) at den tariffbaserte arbeidslivsreguleringen i Norden, og i Norge i særdeleshet, gir mest fleksibilitet på samfunnsnivå. Knappt noen andre land kan måle seg med arbeidslivet i Norge når det kommer til å takle brå endringer i økonomien eller rammebetingelsene for øvrig.»

Bjørnstad understreker betydningen av det kollektive avtaleverket:

«Under finanskrisen så vi at bedrifter med tariffavtaler raskt klarte å tilpasse arbeidsstokken til de endrede markedsforholdene, jf. Svalund m.fl. (2013). Bedriftene som ble undersøkt i disse studiene mente det ville være vanskeligere å løse krisen uten tariffavtaler.»

Bjørnstad mener at når det gjelder fleksibilitet i arbeidslivet, er det kollektive avtaler som representerer løsningen, ikke problemet. I lys av dette kan det være nyttig å få avklart finansministerens syn på disse spørsmålene når hun i dag taler på vegne av den norske regjeringen.

Spørsmålet peker også videre. Det er vanlig å beskrive den norske modellen ved tre pilarer: God, ansvarlig økonomisk styring, offentlig velferd finansiert som et spleiselag gjennom skatt, og et godt organisert arbeidsliv. Det er samspillet mellom disse tre politikkområdene som er det avgjørende – at det ene tar signal fra det andre, at innsats på ett område bygger opp under innsats på et annet. Samlet sett har denne samfunnsorganiseringen klart det få andre har maktet, nemlig å kombinere vekst, arbeid, effektivitet og fordeling. Det bringer oss til dagens tema og understreker at den norske og nordiske modellen er mer enn velferd og skatt. Et organisert arbeidsliv er et fundament for velferd, sysselsetting, omstillingsevne og utjevning i samfunnet. I verden omkring oss møtes denne samfunnsorganiseringen med stigende interesse, ikke som en ideologisk omfavnelser, men fordi denne samfunnsorganiseringen gir resultater. For eksempel skriver The Economist, som neppe kan kalles et talerør for sosialdemokratisk politikk: «The next supermodel».

Temaet i dag er pilaren «et godt organisert arbeidsliv». Jeg stiller spørsmålet fordi den politiske høyresiden

i Norge og Europa gjerne spiller ned betydningen av det ordnede arbeidslivet når de snakker om samfunnets organisering. Ofte henfaller de til en slags teoretisk tilnærming der arbeid bør omsettes i et marked som en hvilken som helst annen vare. Budskapet blir at man kan ha både god økonomisk politikk og velferd til alle, men samtidig en kraftig liberalisering av arbeidslivet. Det er en feilslutning. Kontrasten til land lenger sør i Europa med oppsplittede og mindre representative organisasjoner er tydelig. Disse landene opplever flere konflikter, mindre omstilling, økende forskjeller og dårligere resultater for folk flest. Nærvær av sterke kollektive aktører som er representative og rede til å ta bredt samfunnsansvar, er en stor ressurs for det norske samfunnet. Gjennom mange tiår er det bygget opp avtaler og tradisjoner som kan håndtere både samarbeid og konflikt. Fafo-forskere beskriver utviklingen av noe de kaller konfliktpartnerskapet, der partene har tillit til hverandre og har lært hverandre å kjenne godt nok til at de kan håndtere de konflikter som kan oppstå i et organisert arbeidsliv. Slike stabile forhold avhenger av at det på arbeidstakersiden er tunge og representative organisasjoner, som bl.a. har ansvar for å koordinere de sentrale lønnsoppgjørene. Representativitet er også av avgjørende betydning på arbeidsgiversiden.

I Norge har forholdet mellom LO og NHO vist seg robust og tilpasningsdyktig i sterkt skiftende tider for nærings- og arbeidslivet. Partene har slått ring om viktige ordninger i forbindelse med lønnsdannelsen. Én slik ordning er frontfagmodellen, som betyr at lønnsveksten i den sektoren som er utsatt for internasjonal konkurranse, må avspeile pris- og produktivitetsveksten i denne sektoren. Lønnsveksten i konkurranseutsatt sektor må så gjelde som en norm for lønnsveksten ellers i økonomien.

Flere institusjoner, organisasjoner og mekanismer bidrar til koordinering i den norske lønnsdannelsen, både internt i og mellom ulike organisasjoner, gjennom lovverk og gjennom konsensusbygging.

Ingen samfunnsmodell står hugget i stein. Den må ha evne til tilpasning og utvikling. Den norske modellen har vist denne evnen. Men som alltid – det kan gå raskt å bryte ned noe som er bygget opp over tid. Derfor er det av betydning å få lytte til finansministeren og regjeringens vurderinger. Er finansministeren enig i hovedkonklusjonene fra Holden III-utvalget, der et enstemmig utvalg konkluderer med at det inntektspolitiske samarbeidet mellom partene i arbeidslivet og myndighetene og høy grad av koordinering av lønnsdannelsen har bidratt til en god utvikling i Norge med høy verdiskaping, lav arbeidsledighet, jevn inntektsfordeling og gjennomgående høy reallønnsvekst? Eller ønsker hun en annen kurs og en annen organisering for å oppnå bedre resultater i samfunnet? – I så fall, i hvilken retning ønsker hun å gå? Hva vil hun ha mindre av, og hva ønsker hun mer av?

Lønnsdannelsen er et ansvar for partene i arbeidslivet. Men for partene er det viktig hva som ligger til grunn for retningen i den økonomiske politikken, som er de politiske myndighetenes ansvar. Hvordan ser finansministeren for seg at regjeringen skal gi sitt bidrag til at partene i arbeidslivet kan ta sitt ansvar på en best mulig måte?

Statsråd Siv Jensen [11:42:20]: Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen har sagt at den vil opprettholde det inntektspolitiske samarbeidet med partene i arbeidslivet. Samtidig må vi være oss bevisst at det er en klar ansvarsdeling. Lønnsforhandlingene er partenes ansvar. Det betyr også at det er partene som må ta ansvar for å komme frem til forhandlingsløsninger.

Lønnsdannelsen i Norge er karakterisert ved at det er utstrakt koordinering i oppgjørene. Regjeringen ønsker å bistå ved å legge til rette for dialog mellom partene og mellom partene og myndighetene i bl.a. Kontaktutvalget og Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene.

Mens partene har ansvar for lønnsforhandlingene, kan regjering og storting bidra med en økonomisk politikk som legger til rette for god ressursutnyttelse og produktivitetsvekst. Det gir det beste grunnlaget for sikre arbeidsplasser og god lønnsutvikling i årene fremover.

Sammenliknet med mange andre land har Norge hatt en god økonomisk utvikling de siste to tiårene. Vi står likevel overfor betydelige utfordringer. I budsjettproposisjonen fra i fjor høst pekte vi på flere forhold som krever særskilt oppmerksomhet i arbeidet med den økonomiske politikken:

- Mens veksten i produktiviteten holdt seg godt oppe gjennom 1990-tallet og frem til midten av forrige tiår, har den vært svak de siste årene. Selv om dette er et trekk vi også finner igjen i en del andre land, er det bekymringsfullt for fremtidig inntekts- og velstandsutvikling. På lang sikt er det først og fremst veksten i produktiviteten i fastlandsøkonomien som bestemmer velferdsutviklingen i Norge.
- Oppgangen i prisen på olje har gitt økt aktivitet på norsk sokkel. Det har bidratt til vekst i fastlandsøkonomien, både gjennom høyere etterspørsel etter varer og tjenester fra petroleumsnæringen og som følge av økt bruk av oljeinntekter over statsbudsjettet. Norske husholdninger har samtidig hatt en vekst i reallønnen, som har vært klart høyere enn veksten i produktiviteten, og langt over det vi har sett i andre land.
- Den sterke reallønnsveksten har sitt motstykke i at også næringslivets kostnader har steget raskt. Ifølge tall fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene lå lønnskostnadene per time i industrien mye høyere i Norge enn hos våre handelspartnere, også høyere enn i rike industriland som Sverige og Tyskland. Skal norske bedrifter opprettholde lønnsomheten, må de være mer produktive enn sine konkurrenter i utlandet eller lage produkter som omsettes for høyere priser. Dette gjør situasjonen krevende for virksomheter som konkurrerer i eksportmarkedene. Det gjør også norske bedrifter svært sårbare, ikke minst dersom oljeprisen skulle falle.
- I tillegg til at arbeidskraften må brukes smart for å løfte produktiviteten, må vi også sørge for at de som kan jobbe, får muligheten til det. Yrkesaktiviteten i Norge er høy, selv om yrkesdeltakelsen i vår hjemlige befolkning har gått litt ned i årene etter 2009. Samtidig som yrkesdeltakelsen i Norge er høy,

er sykefraværet høyere enn i de fleste sammenliknbare land, og mange er utenfor arbeidslivet som følge av uførhet. Det er en sentral utfordring å redusere disse andelene. Jeg håper også partene har en positiv og konstruktiv holdning til at det er behov for tiltak her.

Regjeringen har begynt å ta fatt i utfordringene. I Sundvolden-erklæringen signaliserte Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen at vi vil senke skattene og vri utgiftene over mot investeringer i kunnskap og infrastruktur. Regjeringens endringer i budsjettet for 2014 var noen første viktige skritt i denne retningen.

Regjeringen har varslet at vi vil satse på kunnskap og innovasjon. Vi er i ferd med å sette ned en produktivitetskommissjon for å hente råd om hvordan produktivitetsveksten kan økes. Vi vil også legge til rette for et fleksibelt arbeidsmarked og kritisk vurdere hva som skal til for å øke arbeidstilbudet.

Det påhviler oss alle et ansvar for å bidra til en fortsatt positiv utvikling i norsk økonomi. Regjeringen skal gjøre sitt. Lønnsoppgjørene er partenes ansvar.

Jonas Gahr Støre (A) [11:47:37]: Med respekt å melde opplevde jeg at finansministeren ikke svarte på spørsmålene om hennes syn på det Holden-utredningen viste, og svaret må kanskje tolkes slik at hun er enig i det som kommer i konklusjonen.

Jeg vil gjerne følge opp med et tema, som berører organiseringen og som interesserer finansministeren, for det berører arbeidsliv og produktivitet. Norge ligger på toppen i produktivitetsvekst i OECD og har 20–30 pst. høyere produktivitet i industrien enn Sverige og Danmark. Allikevel bør vi være opptatt av å styrke samfunnets produktivitet, slik perspektivmeldingen fra Stoltenberg-regjeringen grundig belyste. Vi ser med interesse fram til den kommisjonen statsråden setter ned, og jeg håper sammensetningen blir bred, slik at vi får en bred vurdering av dette komplekse og viktige temaet.

Når veksten i produktiviteten de siste årene har vært mindre sterk enn tidligere, skyldes det flere forhold, som at norske bedrifter var tilbakeholdne med å si opp ansatte i forbindelse med finanskrisen.

En annen forklaring som Statistisk sentralbyrå og Holden-utvalget har pekt på, er knyttet til den sterke veksten i lavtlønt arbeidsinnvandring fra 2004. Forskning viser at skiftet til mer arbeidsintensiv produksjon bygget på hyring av lavtlønt arbeidskraft, kan føre til at enkelte bransjer beveger seg over mot lavproduktiv, arbeidsintensiv produksjon, slik vi har sett tendenser til i deler av byggebransjen. Med andre ord, det er en sammenheng mellom å arbeide for høy produktivitet og å sikre bredt avtaleverk med et solid lønnsgulv. Det reiser spørsmålet om hvilke tiltak vi kan sette inn mot såkalt lavlønnskorrurranse. Holden-utvalget peker på ordningen med allmenngjøring av minstelønnsbestemmelser, noe som bl.a. var en målsetting i Stoltenberg-regjeringens handlingsplaner mot sosial dumping.

Nå har jeg tidligere hørt at statsråden og Fremskrittspartiet har vært sterkt imot allmenngjøring og mange av

håndhevingstiltakene knyttet til det. Senere har vi hørt en noe mykere holdning, så det kunne være interessant å høre hvordan finansministeren ser på det å motvirke økt lavlønnskonkurranse som et mulig tiltak for å motvirke svekket produktivitetsutvikling i næringslivet.

I og med at Holden-utvalget har reflektert over dette, går jeg ut fra at den nye kommisjonen som professor Rattsø skal lede, også kommer til å se på dette temaet, hva gjelder produktivitet i vårt utsatte næringsliv. Men som sagt, statsråden syn på allmenngjøring og på håndhevingstiltakene knyttet til det og de tiltakene som var lansert i handlingsplanene mot sosial dumping, vil være av interesse for denne debatten.

Statsråd Siv Jensen [11:50:27]: Dette er jo en debatt som i og for seg kan omfatte veldig mange tema, men la meg begynne med å si at jeg altså har pekt på at det er regjeringens uttalte mål å videreføre en god dialog med partene i arbeidslivet. Det har vi slått fast både i Sundvolden-erklæringen og i tilleggsproposisjonen som ble lagt frem for Stortinget i fjor høst. Dette er viktig for å bidra til en felles forståelse av de utfordringer vi står overfor. Sammen med partene ønsker regjeringen å jobbe for et fremtidsrettet arbeidsliv, der høy produktivitet og høy trivsel blant arbeidstakerne går hånd i hånd. Da er det en lang rekke spørsmål det er naturlig å drøfte, ikke minst noen av dem som interpellanten har reist her i dag.

Bred deltakelse i arbeidsmarkedet er en forutsetning for å trygge den enkeltes velferd. Gjennom deltakelse styrkes enkeltmenneskets verdighet og tilknytning til fellesskapet. Samtidig legges forutsetningene for den veksten som vi alle skal leve av i fremtiden. Det å legge til rette for et godt fungerende arbeidsmarked er god velferdspolitik, slik denne regjeringen ser det. Statsministeren har invitert partene til et møte i Kontaktutvalget den 10. februar, og en slik utveksling av synspunkter anser vi som nyttig og nødvendig for å få en god, felles forståelse av hvilke utfordringer vi står overfor.

Så merket jeg meg at Gahr Støre nå mener å ha alle forklaringene på fallet i produktivitsveksten i norsk økonomi gjennom de siste åtte årene. Jeg mener det er litt prematurt å trekke de konklusjonene nå, og det er jo en av grunnene til at regjeringen setter ned produktivitetskommisjonen. Det er jo for å få en vurdering av hva som har vært årsakene til at vi har sett et fall i produktivitsveksten i Norge. Samtidig som det har skjedd, har vi også hatt en lang periode med betydelig grad av reformtørke. Derfor inviterer jeg også denne kommisjonen til ikke bare å komme med en analyse av årsakene til fallet i produktivitsveksten, men samtidig til å se på og invitere til en bred offentlig debatt om hvilke tiltak og virkemidler som bør iverksettes, nettopp for å sikre at vi har en god, forutsigbar økonomisk utvikling i Norge og trygge stabile arbeidsplasser. Men da må vi også tørre å ta noen debatter knyttet til både hvordan vi har innrettet arbeidsmarkedet, hvordan vi har innrettet ulike deler av virkemiddelbruken, hvordan skattesystemet virker for å påvirke dette, og om det i det hele tatt er mulig å gjøre endringer i hele det offentlige virkemiddelapparatet.

Truls Wickholm (A) [11:53:48]: Finansminister Jensen sa at det påhviler oss alle å ta et ansvar for norsk økonomi. Og det å være medlem i en fagforening eller hovedsammenslutning, sånn som LO, er å ta et personlig ansvar for å bidra til et stabilt og velfungerende arbeidsliv og for velfungerende økonomi i landet. Medlemmene betaler personlig flere tusen kroner i kontingent i året. De holder gulvet oppe i arbeidslivet, de holder lønnsnivået oppe for alle – ikke bare for seg selv, de gir makt til kravene i kampen mot sosial dumping og veien inn i en negativ lønns spiral for vanlige folk i Norge. Også Holden-utvalget peker på at en høy organisasjonsgrad er viktig. LOs medlemmer og andre nyter ikke bare selv godt av den innsatsen de legger ned, uten LOs medlemmer og de andre hovedsammenslutningene ville vi ikke hatt den stabiliteten og den fordelingen av goder som samfunnet har i dag. Uten at folk faktisk organiserte seg, hadde vi ikke hatt trepartssamarbeidet som Jensen refererer til, og landets økonomi hadde hatt en helt annen forutsetning.

Finansminister Siv Jensen kunne med fordel ha svart bedre på representanten Gahr Støres utfordring når det gjaldt fagorganisasjonene og betydningene av disse og betydningen av trepartssamarbeidet. Hun kunne også med fordel ha skrytt litt av disse organisasjonene. Som finansminister vil hun kunne komme til å være glad for at den organiserte fagbevegelsen eksisterer, nå som lønnsoppgjøret skal i gang. For utviklingen i norsk økonomi og lønnsoppgjøret er ikke to adskilte happeninger eller «events». Det er ting som påvirker hverandre. Det er ikke sånn at partene kan ta ansvaret for det ene, og regjeringen kan ta ansvaret for noe annet. Dette er to ting som skjer i nært samspill. Hun vil også særlig kunne være glad for å ha LO der, som kan ta ansvar for et solidarisk oppgjør og en lønnspolitikk som ikke truer kronekurs eller konkurranseutsatt industri: en samlet fagbevegelse som tar ansvaret for helheten i hele samfunnet, og ikke bare organiserer store streiker enkeltvis eller legger ned arbeidet på arbeidsplassen over natten.

En viktig forutsetning for et velfungerende trepartssamarbeid er at den tredje parten eksisterer: fagorganisasjonene. Det er i mange andre land nettopp dette leddet som er fraværende. Det er viktig at den er representativ, at den er organisert, og at den har troverdighet i egne rekker. Regjeringen har sagt at den vil videreføre fagforeningsfradraget på dagens nivå, og det er positivt og litt andre toner enn det vi kanskje har hørt fra Fremskrittspartiet og Siv Jensen tidligere. Men det vil allikevel være behov for å øke fradragene i året som kommer, og sørge for at de medlemmene, som tar dette personlige ansvaret for norsk økonomi, fortsetter å ha støtte fra regjeringen og staten i sin organisering.

En annen ting som bekymrer meg, som også representanten Gahr Støre var inne på, er at Fremskrittspartiet skriver i sitt program:

«Gjennom bedriftsmessige oppgjør vil lønningene i større grad tilpasses bedriftenes inntjeningssevne og føre til en bedre risikofordeling mellom arbeid og kapital.»

Da er det verdt å merke seg at Holden selv i et intervju med Aftenposten 3. desember i fjor sa at:

«En viktig utfordring er at en stor del av lønnsveksten inntreffer lokalt, og den er ikke kjent når de andre oppgjørene skal gjennomføres.»

Det er altså stikk i strid med Fremskrittspartiets anbefalinger. Det kunne være interessant å høre om finansminister Siv Jensen gjør seg noen andre tanker om dette enn det partileder Siv Jensen gjorde den gang programmet ble skrevet. Finansminister Siv Jensen var jo også selv inne på at det er viktig at partene tar et ansvar for lønnsoppgjøret som helhet.

En annen ting er bekymringen for sosial dumping. Holten sier at det vil være svært viktig med tiltak mot sosial dumping, og da bekymrer det meg at vi ikke har fått klarhet i om regjeringen vil videreføre fagforeningenes rett til kollektivt søksmål ved ulovlig innleie. Hva vil regjeringen gjøre videre for at det skal bli lettere med allmenngjøring av tariffavtaler, som vi vet er et viktig virkemiddel? Skal vi klare å hindre ytterligere fall i produktivitsveksten, er vi nødt til å få fagarbeidere med forutsigbarhet og som kan jobbe for en lønn som det går an å leve av i Norge.

Svein Flåtten (H) [11:59:03]: Interpellanten søker enighet for sitt syn på at inntektspolitisk samarbeid, frontfagmodellen og koordinering i lønnsdannelsen gir bidrag til høy verdiskaping, lav arbeidsledighet, jevn inntektsfordeling og høy reallønnsvekst. Det er vanskelig å være uenig i det, og regjeringen har jo vært helt klar på – det er bare å lese Sundvolden-erklæringen – at den vil arbeide for et velfungerende trepartssamarbeid, som finansministeren har påpekt, for en høy produktivitet, for høy trivsel blant arbeidstakerne og for å sikre et godt organisert arbeidsliv. Men det er ingen modell, ikke noe system alene, som skaper økonomisk vekst og fortsatt bærekraft for velferdssamfunnet.

Jeg må si jeg reagerer når man gjør dette til en debatt om bare det å være fagorganisert, ikke minst når representanten Wickholm i innlegget sier at i fagorganisasjonen tar man et personlig ansvar. Hver dag i dette landet jobber det hundretusenvis av mennesker, organiserte og uorganiserte, i titusenvis av bedrifter, som er organiserte eller uorganiserte, for å gi sitt bidrag til at vi kan holde velferdssamfunnet oppe. Tar ikke de et personlig ansvar? Jeg synes faktisk det er uhørt å insinuere noe annet, for det finnes utfordringer utover trepartssamarbeidet i norsk økonomi for å få til økt vekst, økt verdiskaping og ikke minst forbedret produktivitet. Det er enhver regjeringens politiske ansvar. Jeg håper at interpellanten utvider sin modelltenkning utover det han beskriver, også til å omfatte det å skape muligheter for økt verdiskaping for et samlet næringsliv gjennom de politiske rammebetingelsene.

Vi kommer ikke utenom det når vi skal diskutere det organiserte arbeidslivet. Også det organiserte arbeidslivet er avhengig av at det er økonomisk vekst, og det kan ikke trepartssamarbeidet alene bidra til. De gir et utmerket bidrag, vi vil beholde det, men det er også slik – som interpellanten ganske riktig pekte på – at verden faktisk forandrer seg. Det kreves mer fleksibilitet, det kreves at arbeidslivet innrettes på en annen måte. Derfor handler ikke den norske modellen og det norske velferdssamfunnet bare om lønns-

fastsettelse og rettigheter for arbeidstakere. Det handler ikke minst om konkurransekraften i fremtiden, og der er produktiviteten helt sentral. Der har representanten Gahr Støre et medansvar for at veksten har falt gjennom de senere år. Det gjør at vi er mindre konkurransedyktig enn vi var.

Vi kan heller ikke diskutere det norske velferdssamfunnet uten å ta utgangspunkt i at vi har vært heldige. Det er ikke noe galt i å ha fått mye, gjerne mest for den saks skyld, men det forplikter oss til å ta vare på verdiene, det forplikter til å forbedre konkurransekraften hele tiden. Derfor må regjeringen gå i spissen for dette., og derfor er det søkelyset vi har satt på produktivitsveksten, helt sentralt. Det var fraværende hos den forrige regjeringen. Det betyr at vi må legge til rette for omstillinger, for fleksibilitet i arbeidslivet, for ny teknologi. Vi må se på å øke bevilgningene til forskning, utvikling, ikke minst få mer igjen for de investeringene som foretas. Og så må vi forenkle næringslivets vilkår, og ikke minst forenkle næringslivets møte med det offentlige.

Mange gode avgjørelser over tid har gitt oss et godt utgangspunkt. Men la oss ikke lukke øynene for at verden endrer seg, for at konkurransen blir hardere, og for at vi må komme med politiske tiltak som forbedrer konkurransekraften og øker produktiviteten, for internasjonalt skjer det veldig mye på dette området. Jeg tror ingen politikere og ingen politiske partier bør hevde noe patent på velferdssamfunnet. Det finnes ikke én modell. Det er summen av et trepartssamarbeid, men det er også i stor grad et spørsmål om den økonomiske politikken til enhver tid er tilpasset gårsdagens utfordringer eller morgendagens utfordringer.

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Gjermund Hagesæter (FrP) [12:04:24]: Som finansministeren understreka, vil regjeringa oppretthalde det inntektspolitiske samarbeidet med partane i arbeidslivet.

Partane har ansvaret for lønsforhandlingane, men regjering og storting kan òg bidra med ein økonomisk politikk som verkar positivt. Regjeringa har sett i gang med skatte- og avgiftslette som betrar effektiviteten og produktiviteten i økonomien. Forenkling og avbyråkratisering er òg viktige bidrag der. Infrastruktur og fornuftige investeringar vil òg bidra vidare til at ein får betre effektivitet og produktivitet i økonomien.

Som alle kjenner til, er lønnsnivået i Noreg svært høgt og langt høgare enn i dei fleste av våre naboland. Det er sjølvsagt noko vi skal vere stolte av, og vi må leggje til rette for at det kan fortsetje framover. Då er det viktig at vi ikkje har dårlegare rammevilkår på andre område når det gjeld t.d. skatt, avgift, byråkrati, infrastruktur osv. enn det våre konkurrentland har. Sagt på ein annan måte: Viss ein skal springe 100 meter, kan ein ikkje stille opp med ryggsekk på ryggen om konkurrentane stiller utan.

Eg er derfor stolt av at vi no har ei regjering som set dette på dagsordenen ved at ein kuttar i skatt og avgift, slik at ein blir meir konkurransedyktig. Ein har sett avbyråkratisering og forenkling på dagsordenen, slik at ein får styrt

ressursane inn der dei gjer nytte for seg, og at næringsliv, privatpersonar og offentlig sektor ikkje treng bruke store ressursar på unødvendig byråkrati og skjemavelde, og vi har ei rekordinvestering i infrastruktur som sjølvsagt vil gjere oss meir konkurransedyktige. Det er viktig – i tillegg til å satse på kunnskap – for at vi skal oppretthalde ei konkurransevne. Regjeringa har òg ført ein politikk som har gjort at kronekursen har blitt meir konkurransedyktig den siste tida enn han var under den førre regjeringa.

Alle desse bidraga vil leggje grunnlaget for at næringslivet framover kan vere konkurransedyktig, kan tåle eit høgt lønsnivå, og at vi òg kan sikre gode lønsoppgjjer i åra framover.

Stefan Heggelund (H) [12:07:32]: Måten vi gjør ting på i Norge er et politisk felleseie. Opp gjennom historien har alle partier bidratt i utviklingen av det som er norsk politisk tradisjon, for politiske tradisjoner kan ikke skapes alene – tradisjoner jobbes fremover i fellesskap, samfunn er samspill og Norge er ikke noe unntak.

Så påstår ikke jeg at det aldri har vært uenigheter, for uenigheter er jo bra. Uenighet er avgjørende i et demokrati. Demokrati er konkurranse om ideer, der de gode ideene foredles og styrkes gjennom felles kraftanstrengelser.

Det inntektspolitiske samarbeidet er en av vårt samfunns store styrker, og selve basisen for det er tillit, at lønns- og inntektsoppgjørene er partenes ansvar. Vi har fra noen tidligere sett forsøk på å skape debatt om tillit. Vel, den norske tilliten som vi ser gjennom måten vi håndterer denne typen spørsmål på i Norge, viser oss at det skal mer til enn et regjeringsskifte eller at man prøver å skape tvil om andre partiers politiske intensjoner for å rokke ved det tillitssamfunnet som Norge faktisk er.

Det går stort sett bra i Norge, men vi har noen utfordringer, og vi har hørt om noen av utfordringene i dag. Representanten Gahr Støre peker på at produktivitetsnivået i Norge ligger 20 pst. over gjennomsnittet i OECD, men samtidig ligger lønnsnivået – norske lønninger – 70 pst. over gjennomsnittet i nettopp OECD og 30 pst. over våre naboland i Norden.

Arbeidsplasser blir mer og mer avhengig av petroleumssektoren, og høy oljepris bidrar til en todeling i norsk økonomi. Vi har en ledighet som er lav, men la oss ikke glemme at vi har en ungdomsledighet som er tre ganger høyere enn den samlede ledigheten for øvrig, og en sysselsetting blant unge som har falt med 5 prosentpoeng i løpet av de siste årene.

Regjeringens politikk er helhetlig, og den slagordspregede retorikken som man blir møtt med i det daglige fra den andre siden av det politiske spekteret, tar ikke det inn over seg. Men både den økonomiske politikken til regjeringen og ønsket om å realisere kunnskapssamfunnet som regjeringen har, er viktige bidrag for å bøte på de utfordringene som vi står overfor.

Partssamarbeidet er en viktig del av den norske måten å gjøre ting på. Så mener ikke jeg at det eneste saliggjørende er å være organisert, men vi ser en utvikling blant de organiserte som jeg synes det er viktig å ta opp i en offentlig debatt. Det er ikke sånn at man kan løse dette med politiske

vedtak, men det er allikevel en utvikling som det er verdt å være oppmerksom på: Færre ønsker å være tillitsvalgte i fagforeningene. Ifølge YS Arbeidslivsbarometer mener 45 pst. at fagforeningsarbeid tar for mye tid, og 30 pst. sier at de ikke er interessert i fagforeningsarbeid. Det er sikkert mange forklaringer på hvorfor det er sånn, men jeg tror i hvert fall ikke at det å skape utgangspunkt for politisk debatt basert på grunnløse polariseringer om hvordan vi ønsker at dette landet skal være, bidrar positivt i så måte, for å si det forsiktig.

Dag Terje Andersen (A) [12:11:33]: Jeg har sett med forventning fram til denne interpellasjonsdebatten og må konstatere at finansminister Jensen overhodet ikke svarte på interpellasjonen, som handlet om den norske modellen og om Holden III-utvalgets vurdering av den norske modellen.

Vi husker vel alle, i forbindelse med Fremskrittspartiets landsmøte i fjor, at partileder Jensen ti ganger i sin landsmøtetale sa at den norske modellen står i veien for det norske folk. Det gir grunnlag for det spørsmålet interpellanten har reist. Det var også interessant å høre de utspøringer som partileder Jensen var utsatt for etterpå av både radio og fjernsyn, der det var åpenbart at partileder Jensen ikke kunne forklare hva den norske modellen er. Det til forskjell fra Høyre, som har en helt annen strategi, som går ut på å prøve å omdefinere historien til at Høyre har vært en del av utviklinga av den norske modellen, også på de områder der det har vært stor politisk uenighet.

Det er ingen tvil om at mye har blitt felleseie etter hvert, men det er noen elementer i den norske modellen, som representanten Gahr Støre understreket, som det er viktig å få med seg. Den hviler altså på tre sentrale pilarer. Det ene er den økonomiske modellen: en ansvarlig økonomisk politikk, et – i dag kan vi si bare relativt – høyt skattenivå. Det spørs hvem vi sammenligner oss med.

Det er ikke minst en aktiv motkonjunkturpolitikk, som vi så resultatene av i 2008 og 2009, da vi møtte finanskrisa – som rammet Norge som alle andre land – på en annen måte enn andre land, med å sette de gruppene som først ble ledige, i arbeid. Det er en velferdspolitik som kanskje er den som etterspørres mest internasjonalt. Noen kaller til og med den norske modellen for den norske velferdsmodellen – som er ett av elementene. Det at vi alle har den samme muligheten til å gå på den samme skolen, de samme mulighetene til tilbud fra det samme offentlige helsevesenet, og ikke minst de endringene som har skjedd i barnehagepolitikken de siste årene, der alle nå kan få en barnehageplass til makspris, er elementer som bidrar inn i hele modellen.

Det er samarbeidsmodellen, som handler om treparts-samarbeidet, med alle de forskjellige organisasjonene på arbeidsgiversida og arbeidstakersida som ikke bare bidrar til lønnsdannelsen, som ikke bare bidrar til utvikling av arbeidsvilkår via f.eks. arbeidsmiljøloven, men som også var en vesentlig bidragsyter i prosessen som gjorde at vi i Norge klarte å reformere pensjonssystemet uten de store protester og demonstrasjoner som vi har sett i andre land, nettopp på grunn av at partene var aktive medspillere i en viktig samfunnsprosess.

Så hører jeg at finansminister Jensen nå helt riktig sier at lønnsdannelse er et forhold mellom partene. Men Fremskrittspartiet og partileder Jensen har sagt mye annet tidligere. Derfor er det interessant at det nå blir slått fast. Men det er jo ikke til hinder for at en har en samfunnsmessig holdning til lønnsdannelse, f.eks. at det at vi har sentrale oppgjør, har gitt et vesentlig bidrag til i hvert fall to ting, ja mange ting. Det har i gitte situasjoner gitt mulighet for ei moderasjonslinje som har vært viktig for landet, men det har også bidratt til lik lønn for likt arbeid over hele landet, og det har bidratt til at vi har mindre lønnsforskjeller i Norge enn i andre land. Her har både Fremskrittspartiet og Høyre tidligere litt finurlig uttrykt bekymring for den sammenpressede lønnsstrukturen i Norge. Men det betyr altså at vi har små forskjeller i lønninger i Norge, noe som er et resultat av elementene fra den norske modellen, og som er vesentlig for det samfunnet som vi i dag har.

Så er det også sånn at den samarbeidsmodellen har gitt oss produktivitsvekst, for summen av alle de tre elementene som henger sammen, gir oss nemlig det. I motsetning til det liberalistiske økonomer tror, er det sånn at trygge mennesker tør. Innflytelse fra de ansatte i omstillingsprosesser i bedrifter gir en trygghet, også til dem som mister arbeid på grunn av rasjonalisering, fordi vi har offentlige virkemidler som ledighetstrygd og omstillingsmidler, som i sum gir oss en økonomisk omstillingsevne, som gir gode økonomiske resultater.

Jeg vil spørre til slutt: Er det bra for Norge at vi har et organisert arbeidsliv?

Jonas Gahr Støre (A) [12:16:50]: Finansministeren brukte halve taletiden. Jeg tror hun utelot den halvparten der hun skulle svart på spørsmålet.

Vi har fått en grei debatt om økonomisk politikk og næringspolitikk. Det er interessant, og det er mye å være enig i der, men det var altså ikke svar på de spørsmålene denne debatten handlet om, nemlig noen kjennetegn ved måten det norske arbeidslivet virker på.

Til representanten Heggelund: Jeg har ikke prøvd å skape polarisering mellom noen. Jeg har prøvd å stille spørsmål om noe det er nyttig å få avklart som en følge av Holden III-utredningen – det organisasjonene i samfunns- og arbeidslivet har sagt rundt disse nøkkelspørsmålene.

Så vil jeg bare fra denne talerstol avlive det som posisjonen nå prøver å skape inntrykk av: at man ikke har vært opptatt av produktivitet de siste årene. Ser man på statistikken, ligger Norge helt i toppen i utviklingen av produktivitsvekst. Det var Stoltenberg-regjeringen som tok opp produktivitsproblemstillingen i bredden i perspektivmeldingen og pekte på at vi er nødt til å arbeide systematisk med produktiviteten for å forsvare det høye velferdsnivået vårt i fremtiden. Derfor hilser jeg velkommen at denne regjeringen nå nedsetter en produktivitetskommisjon. Jeg håper mandatet og sammensetningen er bredt nok til å gi en god belysning av det spørsmålet.

Men så sier finansministeren at man må tørre å ta noen debatter, og det er jeg helt enig i. Derfor overrasker det meg at hun ikke tør å ta den debatten hun inviteres til i denne sal. Vi kommer gjerne til å diskutere debattene hun invi-

terer til om arbeidsmarked, om virkemidler, om skattesystemet, men her må vi altså konkludere med at i finansministerens påstand om at hun støtter det inntektspolitiske samarbeidet – det var det mest presise jeg hørte, også fra representanten Flåtten – tror jeg vi må legge at man støtter en høy grad av koordinering i lønnsdannelsen – det var mitt spørsmål – at man støtter at bedriftsmessige oppgjør ikke er et fullgodt alternativ til de samordnede oppgjørene, at man støtter allmenngjøring av minstelønnsbestemmelser. Det spørsmålet stilte jeg helt presist. Jeg fikk ikke svar på det. Det har finansministeren muligheter til å svare på nå – og om hun ser en sammenheng mellom høy produktivitet og et avtaleverk med et solid lønnsulv. Det var det spørsmålet i interpellasjonen handlet om. Så er jeg villig til å ta alle andre debatter om økonomisk politikk som vi har sjansen til, både i denne sal og ellers ute i samfunnsdebatten. Men nå var det et forsøk på å ta den ene delen av det som er kjennetegnet på den norske modellen, nemlig partene i arbeidslivet, samarbeidet, kjennetegn og kjerneverdier ved det.

Jeg må altså tolke det slik at når vi har en interpellasjon i Stortinget hvor vi ikke får svar på det, er det et forsøk på å skyve det temaet videre fremover, og vi blir etterlatt til å gjette oss til og konkludere hva som er holdningen. Det synes jeg er et interessant signal på dette viktige feltet.

Statsråd Siv Jensen [12:19:54]: Jeg må få lov til å si at jeg synes deler av denne debatten har vært litt søkt, for jeg svarte på de spørsmålene som interpellasjonen reiser, gjennom å peke på at denne regjeringen ønsker å opprettholde det inntektspolitiske samarbeidet. Men jeg tilnærmet meg hele interpellasjonsdebatten med noen litt større og mer langsiktige utfordringer, og det gjorde jeg nettopp fordi det er her vi må ha fokus. Så er det helt riktig, som Jonas Gahr Støre sier, at man i perspektivmeldingen ga noen analyser av potensielle utfordringer for norsk økonomi på lang sikt. Det man ikke kom med – i perspektivmeldingen eller i de etterfølgende saker – var tiltakene for å møte disse langsiktige utfordringene. Og det er nettopp den debatten denne regjeringen inviterer til å ta. Da må jeg si at jeg synes det blir veldig spesielt – og slik har det vært gjennom veldig mange ulike debatter, både i denne sal, i valgkamper og på andre arenaer – at når noen ønsker å dra opp en saklig, grundig debatt om utfordringene i dagens arbeidsliv og peke på behovet for mer fleksibilitet, blir dette ikke møtt av en saklig debatt om virkemidler og endringer basert på arbeidstakernes behov; det blir møtt med en påstand om brutalisering. Når noen av oss ønsker å reise en debatt om konkurranse og mangfold, blir det møtt med påstander om privatisering – som om det er et problem at vi har flere aktører i et marked. Snarere tvert imot viser det seg at konkurranse er det beste i alle markeder av hensyn til forbrukerne. Og når vi tar opp en debatt om skatt, konkurransevne og robuste arbeidsplasser, blir det møtt med påstanden om skattelette til dem som har mest fra før. Da blir jo debattflaten veldig snever.

Jeg mener det er viktig å diskutere de langsiktige utfordringene vi står overfor, basert på noen grunnleggende kjøreregler som denne regjeringen har sluttet seg til. Jeg

mener at de tre pilarene, som også representanten Dag Terje Andersen tok opp, er det ingen uenighet om.

Denne regjeringen fører en ansvarlig økonomisk politikk, men det betyr ikke at vi kommer til å holde det høye skattenivået som den rød-grønne regjeringen hadde. Vi mener det er feil.

Så over til den andre pilaren. Vi er også for gode velferdstiltak i Norge, og mange av dem er det tverrpolitisk enighet om, og det er en grunnleggende enighet om at de skal skattefinansieres.

Den tredje pilaren er partssamarbeidet. Det har denne regjeringen lagt til grunn for sin plattform. Og det var det jeg innledet denne interpellasjonen med å si, at regjeringen kommer til å slutte opp om det.

Presidenten: Dermed er debatten i sak nr. 3 avsluttet.

Sak nr. 4 [12:22:58]

Interpellasjon fra representanten Lise Christoffersen til justis- og beredskapsministeren:

«23. juni 2011 brant et vogntog inne i Oslofjordtunnelen, den ene av to branner det året. Brannvesenet i Søndre Follo reviderte da ROS-analysen, fordi de mente den eksisterende ikke var god nok. Det resulterte i et pålegg om anskaffelse av brannbil med økt slukkekapasitet og tre evakueringspakker, en utgift på rundt 6 mill. kroner. Pålegget er bestridt av Vegvesenet, som har fått medhold i DSB. I oktober 2013 kom Havarikommisjonens rapport. Den bekrefter innholdet i Søndre Follo Brannvesens analyse av mangelfull sikkerhet og beredskap i tunnelen. Justisministeren er i henhold til instruks for samfunnssikkerhet og beredskap ansvarlig for at ekstraordinære hendelser følges opp i sektorene, herunder iverksetting av nødvendige forbedringstiltak. Ett raskt tiltak vil være å anskaffe det pålagte redningsutstyret. Bompenger i 1–3 uker vil være nok.

Vil statsråden ta initiativ til å få dette pålegget gjennomført?»

Lise Christoffersen (A) [12:24:12]: Som presidenten nettopp refererte, gjelder denne interpellasjonen spørsmålet om hvordan vi kan og bør bedre sikkerheten og beredskapen i Oslofjordtunnelen. Den kunne også handlet om andre tunneler og større anlegg, både i offentlig og i privat regi.

Foranledningen til denne interpellasjonen om sikkerheten i Oslofjordtunnelen, som med sine 7,3 km er den lengste veitunnelen i Akershus og Buskerud, er følgende: I 2011 var det to branner i Oslofjordtunnelen. I mars det året tok et vogntog fyr i bunnen av tunnelen, som ligger 134 m under havoverflaten. I juni samme år skjedde det igjen, da det tok fyr i et vogntog med returpapir. 34 mennesker var inne i tunnelen, og noen måtte ha hjelp til å komme seg ut. Siden har det vært flere hendelser, sist nest dagen før denne interpellasjonen ble levert. Trafikkmengden i tunnelen er stor. Hvert døgn passerer mellom 6 000 og 8 000 kjøretøyer, litt avhengig av når på året det er. Mange av dem er tunge kjøretøyer. Vi har sett at

altfor mange av de tunge kjøretøyene er i dårlig teknisk stand.

Da de alvorlige hendelsene skjedde i 2011, forelå det allerede en risiko- og sårbarhetsanalyse for tunnelen. Brannvesenet valgte imidlertid å gjennomgå denne på ny, fordi de mente den eksisterende ROS-analysen ikke var god nok. I den nye analysen kom de med to viktige konklusjoner: Eksisterende slukningskapasitet var altfor liten – bare halvparten av det brannvesenet mente var nødvendig for å møte behovet ved en større brann inne i tunnelen – og de manglet dessuten nødvendig evakueringsutstyr. Jeg er blitt fortalt at vanlig røykdykkerutstyr er beregnet på brann i bygninger der røykdykkere kan gå raskt inn og oppholde seg i ca. 20 minutter før de må trekke seg ut igjen. Det er dessuten begrenset hvor mange ganger en og samme røykdykker kan gå inn før vedkommende må avløses av en annen.

I Oslofjordtunnelen er det tre brannvesen som har ansvar for evakuering gjennom hver sine sidetunneler: Søndre Follo, Røyken og Hurum. Men ved en brann midt inne i en tunnel på 7,3 km er det ikke engang sikkert at røykdykkere i løpet av de tilmålte 20 minuttene rekker å nå fram til brannstedet og til dem som må evakueres, for røykdykkerne må ut igjen.

Brannvern i veitunneler som er i drift, reguleres i brann- og eksplosjonsvernloven. Lengre veitunneler vil normalt være særskilte brannobjekter. Etter loven er det kommunen som har ansvaret for såkalt tilsyn. Tilsynet skal omfatte alle forhold av betydning for brannsikkerheten, herunder bygningsmessige, tekniske, utstyrsmessige og organisatoriske brannsikringstiltak, forhold av betydning for brannbekjempelse og øvrig redningsinnsats. Kommunen skal dessuten sørge for etablering og drift av et brannvesen som kan ivareta forebyggende og beredskapsmessige oppgaver. Loven forutsetter videre at det er eier som skal sørge for nødvendige sikringstiltak for å forebygge og begrense brann, eksplosjon og annen ulykke. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap sier følgende på sine hjemmesider:

«Brann i ein vegtunnel vil vera ei utfordring både for dei vegfarande og for redningsmannskapa, fordi rømming kan bli vanskeleg, om ikkje umulig, som følge av varme og røyk. Det vil også kunne vera problematisk for redningsmannskapa å kome til brannstaden for å gjere innsats av same årsak. Derfor er det etablert eit detaljert regelverk, som både skal førebyggje brann og leggje forholda til rette for sikker rømming og redningsinnsats.»

I tråd med dette regelverket ga altså brannvesenet i Søndre Follo, med utgangspunkt i den nye ROS-analysen, et pålegg til Vegvesenet, som eier av Oslofjordtunnelen, om å anskaffe brannbil med tilstrekkelig slukkekapasitet og tre evakueringspakker, én til hvert brannvesen. Bilen kostet ca. 5 mill. kr. Evakueringspakkene kostet 300 000–400 000 kr hver, til sammen en kostnad på 6 mill. kr, pluss-minus. Pålegget ble imidlertid bestridt av Vegvesenet og Vegdirektoratet. Vegvesenet fikk deretter medhold i Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.

Det er her begrunnelsen for denne interpellasjonen ligger. Dette er det vanskelig å forstå. Resultatet av hele denne prosessen ble at de tre brannvesenene fikk én redningspakke på deling, som de kunne velge hvor de skulle plassere. Man skal være rimelig god til å spå for å kunne foreta en kvalifisert gjetning av hvor behovet for denne redningspakka vil være størst – på den ene sida eller på den andre sida av fjorden – når neste hendelse kommer. Vi kan håpe at det ikke skjer igjen, men sannsynligheten for det er vel relativt liten. Ved behov for ekstra slokkekapasitet henvises man til å rekvirere bil fra Rygge flyplass, men etter det jeg har klart å finne ut, er responstida fra Rygge på ca. én time, inklusiv den tida det tar å rekvirere bilen, noe som må skje via politiet. Da kan det være for seint.

Etter de to brannene i 2011 er det gjennomført en del sikringstiltak, bl.a. fins det nå evakueringsrom med luft for noen timer. Men hva skjer med menneskene i disse rommene hvis en brann får utvikle seg for mye før man får på plass nødvendig slokkingsutstyr, og man ikke kan sende redningsmannskaper inn?

I ettertid har Statens havarikommisjon for transport vurdert situasjonen ved de to brannene. I rapporten sin sier de bl.a. at vogntogbrannen i Oslofjordtunnelen 23. juni 2011 hadde en beregnet branneeffekt på nesten det dobbelte av det brannvesenets slokkeutstyr er dimensjonert for. Det samsvarer bra med brannvesenets egen analyse, som var grunnlaget for pålegget om nytt utstyr. Havarikommisjonen sier imidlertid at maksimal branneeffekt for vogntogbranner kan ligge så høyt som tre ganger den slokkekapasiteten man har i tunnelen i dag. I tillegg sier de at lange og bratte ettløpstunneler stiller store krav til brannmannskapene og tunnelens sikkerhetsutrustning, og at dette, og ikke dimensjoneringskravene for tunnelklassen alene, bør være utgangspunktet for hva som kreves av utrustning og beredskap.

Havarikommisjonen tilrår at Statens vegvesen sammen med Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og brannvesenet følger opp og dimensjonerer rednings- og brannsløkkingsinnsatsen etter reelle branneeffekter og den særskilte tunnelens utforming. Brannvesenet har gjort sin del av jobben, men er foreløpig ikke blitt lyttet til, verken av tunneleier eller overordnede brannvernmyndigheter.

Stortinget har behandlet dette spørsmålet en gang før, om enn noe indirekte. Den 18. juni i fjor behandlet vi en sak om forlenget bompengereving på rv. 23. Fremskrittspartiet stemte da imot bompenger, men foreslo samtidig, som et av flere mindretallsforslag, at penger til brannbil skulle bevilges over statsbudsjettet. Det fikk kun Fremskrittspartiets stemmer. Jeg skal være den første til å innrømme at akkurat det forslaget som gjaldt brannbil, gikk under min radar.

Men ved valgkampåpningen i Buskerud hadde Morten Wold, nå stortingsrepresentant fra Buskerud og Fremskrittspartiet, et utspill om å kjøpe en spesialbrannbil for å øke beredskapen i Oslofjordtunnelen, slik Søndre Follo Brannvesen IKS har anbefalt. Vi i Buskerud Arbeiderparti støttet dette forslaget. Jeg tror aldri vi har fått så mye oppmerksomhet om noe i en valgkamp før som da vi gikk ut og ga vår fulle støtte til et utspill fra Bus-

kerud FrP. Vi vil gjerne bidra til at denne saken blir løst.

Nå skal det jo fortsatt være bompenger på rv. 23. Vi har derfor et forslag til løsning på denne saken som det kanskje kan være mulig å få tilslutning til. I den nevnte saken om bompengereving på rv. 23 hadde de daværende flertallspartiene følgende merknad:

«Det vil etter flertallets mening være nødvendig å benytte noe av midlene som kreves inn til trafikksikkerhetstiltak langs eksisterende rv. 23.»

Her åpnes det altså for å bruke noen bompengekroner til sikkerhetstiltak. Det bør også kunne omfatte sikkerhetstiltak i form av mobilt redningsutstyr. En rask sjekk med bompengeselskapet viser at med dagens trafikk tall vil en forlengelse av bompengeperioden med en–tre uker være nok til å finansiere både brannbilen og de tre redningspakkene. Jeg er klar over at det ikke er tillatt å fremme forslag i en interpellasjon, men å komme med gode innspill til regjeringen er lov. Herved er ideen overbrakt. Jeg er veldig spent på hvordan statsråden vil svare på innspillet.

Statsråd Anders Anundsen [12:33:25]: La meg først få takke representanten Christoffersen for å ha fremmet denne interpellasjonen. Brann i tunneler kan få alvorlige konsekvenser, og det er viktig at brannsikkerheten og beredskapen i tunnelene er god. La meg så også understreke at brannvesenet i Norge er et kommunalt ansvarsområde, som også interpellanten var inne på.

Representanten Christoffersen stiller spørsmålet om jeg i kraft av mitt ansvar for samordning av samfunnssikkerhet og beredskap vil ta initiativ til å gjennomføre et pålegg om anskaffelse av brannbil med økt slukkekapasitet og tre evakueringspakker til bruk i Oslofjordtunnelen. Jeg vil i den forbindelse minne om, som også interpellanten var inne på, at flere representanter fra Fremskrittspartiet i 2012 stilte en rekke spørsmål til skriftlig besvarelse til daværende regjering – samferdselsministeren og justis- og beredskapsministeren – om bl.a. beredskapen i Oslofjordtunnelen og Søndre Follo Brannvesen IKS' ønske om en større brannbil. Det ble i svarene fra den da arbeiderpartiledede regjeringen ikke gitt signaler om at det var aktuelt å sørge for ny brannbil til brannvesenet.

Fremskrittspartiet fremmet også, som interpellanten understreket, et eget forslag om å bevilge penger i juni 2013, men Stortinget gikk imot det forslaget, inkludert interpellantens parti.

Etter brann- og eksplosjonsvernloven § 14 annet ledd kan Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap pålegge eier av tunneler

«som anses å utgjøre en ekstraordinær risiko innen kommunen, å etablere en egen brann- og ulykkesberedskap, eller bekoste og vedlikeholde en nødvendig oppgradering av det kommunale brannvesen».

Direktoratet fatter eventuelle pålegg etter denne bestemmelsen på bakgrunn av en risikovurdering fra brannvesenet og en uttalelse fra tunneleier.

Etter brannene i Oslofjordtunnelen 2011 gjennomførte Søndre Follo Brannvesen IKS en risikovurdering og konkluderte med at brannvesenet hadde behov for spesialut-

styr til rundt 6 mill. kr. Søndre Follo Brannvesen IKS henvendte seg i januar 2012 til Statens vegvesen, som er eier av Oslofjordtunnelen, og ba om å få dekket denne investeringen. Statens vegvesen avsto å dekke investeringen på 6 mill. kr, men sa seg villig til å bekoste noe rednings- og beredskapsutstyr. Dette utstyret til ca. 450 000 kr ble overlevert Hurum brannvesen i november 2013. Brannvesenet fikk da en spesialtilpasset bil, såkalt UTV, med bæreløsning, redningshenger med flaskebank for pusteluft, egnet transporthenger og infrarødt kamera med fareidentifikasjonsteknologi fastmontert.

Brannvesenets krav om brannbil med økt slukkekapasitet ble, som nevnt av representanten Christoffersen, avslått av Statens vegvesen. I mai 2012 henvendte Søndre Follo Brannvesen IKS seg til Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og ba direktoratet pålegge Statens vegvesen å etablere en egen brann- og ulykkesberedskap i Oslofjordtunnelen eller å bekoste nødvendig spesialutstyr til lokalt brannvesen. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap sammenholdt tunnelens sikkerhetstiltak med de samlede ressursene i Søndre Follo Brannvesen IKS og omkringliggende brannvesen og kom frem til at det ikke forelå en ekstraordinær risiko som tilsa at brannvesenet måtte oppgraderes. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap fattet dermed ikke vedtak om pålegg i saken. Det betyr strengt tatt at det ikke finnes et pålegg som jeg kan ta initiativ til å få gjennomført i dag.

Når det er sagt, vil jeg understreke at jeg er oppmerksom på den store diskusjonen vi har hatt over tid om hvilken beredskap vi skal ha og som kan forventes i tunnelene våre. For å avklare forventet beredskapsnivå i tunneler ble det nedsatt en arbeidsgruppe bestående av representanter fra Statens vegvesen, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og brannvesenet, etablert i 2012. Formålet med arbeidsgruppen var bl.a. å komme med veiledning om aktuelt utstyr for beredskapen og vurdere om det er behov for endringer i regelverk eller praksis. Arbeidet skulle være sluttført sommeren 2013. Arbeidsgruppen som jobbet med dette, ønsket imidlertid å avvete rapporten fra Statens havarikommisjon for transport etter brannene i Oslofjordtunnelen 2011. Gruppen ønsket også å se om det var mulig å trekke erfaringer fra brannen i Gudvangatunnelen i august 2013. Innstillingen fra arbeidsgruppen er nå overlevert Vegdirektoratet, som, etter det jeg har fått opplyst, vil behandle saken i nær fremtid.

Jeg er også kjent med at arbeidsgruppen i tillegg til å beskrive hvilket utstyrsnivå som er ønskelig, påpeker betydningen av økt kompetanse. Når det gjelder kompetanseoppbygging, kan jeg opplyse at Statens vegvesen og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap i månedene mars og april vil gjennomføre fem regionale seminarer om redningsinnsats ved brann i tunnel. Seminarene retter seg inn mot tunneleiere, brann- og redningsvesenet, 110-sentralene, politiet og Fylkesmannen. Seminaret tar opp temaene erfaringer med veitunnelbranner, tiltak innen sikkerhetsforvaltningen, strategi for beredskap, innsats og redning ved brann i veitunnel, tilskudd til brannvesen og samhandling mellom aktører. Seminarene er en oppfølging av rapporten fra Statens havarikommisjon for

transport om brannene i et vogntog i Oslofjordtunnelen 2011.

For øvrig påpeker Vegtilsynet i en uttalelse til Samferdselsdepartementet om Havarikommisjonens rapport at alle sikkerhetstilrådingene berører forhold som ble omtalt i tunnelsikkerhetsforskriften. Vegtilsynet opplyser også at de i 2014 vil åpne tilsynssak for å se hvordan Statens vegvesen følger opp tunnelsikkerhetsforskriften i praksis. Samtidig vil jeg understreke fra denne talerstol at sikkerhetstilrådingen i rapporten fra Havarikommisjonen ikke er ferdigbehandlet av Samferdselsdepartementet ennå.

Justis- og beredskapsdepartementet mottok i desember den såkalte Brannstudien. Det er en rapport fra en arbeidsgruppe ledet av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap som har utredet hvordan de samlede ressursene i brann- og redningsvesenet kan utnyttes best mulig, og for så vidt i samhandling med andre beredskapsaktører. Arbeidsgruppen mener at det for sjeldne og krevende innsatsoppgaver bør etableres regionale eller nasjonale beredskapsordninger. I tillegg mener arbeidsgruppen at det for enkelte forebyggende oppgaver er behov for å bygge opp regionale kompetansesentre som bør fylle en nasjonal rådgivende rolle. Undersjøiske tunneler nevnes som ett område hvor det kan være behov for både en nasjonal beredskapsordning og etablering av spisskompetanse på forebygging. Brannstudien er for tiden ute til bred høring, og det er viktig at vi er kjent med alle relevante synspunkter når studien skal behandles. Regjeringen vil legge stor vekt på å lytte til dem som jobber i brann- og redningsvesenet, i det videre arbeid med å få til en best mulig ressursbruk.

Avslutningsvis vil jeg påpeke at Statens vegvesen har gjennomført en rekke tiltak i Oslofjordtunnelen etter brannen i juni 2011, bl.a. tiltak for raskere og mer effektiv redningsinnsats. Etter det jeg har fått opplyst, ble ikke disse tiltakene lagt til grunn da Søndre Follo Brannvesen IKS gjennomførte sin risikovurdering. Vi har, som nevnt, en rekke rapporter til behandling som omhandler sikkerhet i tunneler. Den videre håndteringen av disse rapportene vil avklare om det er behov for en oppgradering av brannvesenet eller ytterligere tiltak også i Oslofjordtunnelen.

For ordens skyld peker jeg også på at min manglende mulighet til å pålegge kjøp av brannbil ikke er til hinder for at Statens vegvesen eventuelt kunne bidra med en slik investering av egen vilje. Det spørsmålet ligger imidlertid ikke under mitt konstitusjonelle ansvarsområde. Det gjør heller ikke spørsmålet om forlenget bompengeneinnkrevning.

Lise Christoffersen (A) [12:41:37]: Jeg vil først få lov til å takke statsråden for svaret. Det var et både grundig og informativt svar. Jeg regner med at statsråden ikke er overrasket når jeg sier at jeg ikke er helt fornøyd med svaret. Jeg skulle gjerne kunne ha handlet den brannbilen i morgen. Særlig med tanke på at vi tar inn et eller annet sted mellom 9 og 14 mill. kr per måned i bompenger, burde det for så vidt være mulig å få i gang en diskusjon om en ny praksis ved å inkorporere nødvendig utstyr til beredskap og redningsarbeid i kostnadene ved et prosjekt. I eksisterende prosjekter hvor det fortsatt kreves

inn bompenger, har en på en måte en finansieringsmulighet.

Men jeg ser litt lys i enden av tunnelen, fordi det er igangsatt et arbeid, det er igangsatt vurderinger som kanskje kan føre til en annen konklusjon. Jeg bare håper det ikke tar så lang tid at vi igjen ser at det skjer en hendelse der vi kanskje er litt «short» når det gjelder nødvendig utstyr for å slukke og redde folk som fanges i en sånn tragisk tunnelbrann.

Statsråden nevnte bl.a. regionale kompetansesentre og oppbygging av det. Jeg tror det er veldig fint at en får den typen kompetanse. Men den dagen det brenner, er det bare brannbilen og brannvesenet og redningsutstyret deres som gjelder.

Jeg merket meg det statsråden sa om at Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap har sagt at det ikke er en ekstraordinær risiko i Oslofjordtunnelen. Nå var vel det en vurdering som ble gjort før Havarikommisjonens rapport forelå. Jeg er bare en legperson når det gjelder å lese den typen rapporter, men jeg klarer ikke å tolke Havarikommisjonens konklusjoner annerledes enn at de sier at beredskapen i Oslofjordtunnelen er for dårlig. Vi har noen standarder som ikke holder mål i en tunnel som er av den beskaffenheten som Oslofjordtunnelen er. Og når Havarikommisjonen i tillegg sier at slukkekapasiteten bare dekker en tredjedel av det en kan risikere å møte i en tunnelbrann, til og med mer enn det som brannvesenet selv har lagt til grunn, håper jeg at det kan danne grunnlag for nye vurderinger.

Jeg merker meg også at statsråden sier at det ikke tilhører hans domene å kunne pålegge bruk av bompenger til å kjøpe utstyr, og at en del av disse spørsmålene sorterer under Samferdselsdepartementet. Men nå er det jo sånn at beredskapsministeren har et ansvar for koordinering mellom ulike etater, så det kunne kanskje vært en inngang for å få satt fart på denne debatten også i Samferdselsdepartementet.

Statsråd Anders Anundsen [12:44:57]: Til det siste tror jeg at jeg skal si at hvis jeg hadde benyttet meg av muligheten til å pålegge bruk av bompenger på en bestemt måte for å sikre bestemte deler av veistrekninger, er det nok flere som ville reagert på at jeg dro ansvaret for koordinering noe langt i forhold til det som er utgangspunktet i den kongelige resolusjonen. Men jeg er helt sikker på at samferdselsministeren også har merket seg denne interpellasjonen og den debatten som vi nå har startet på.

Så forstår jeg at representanten Christoffersen ikke er helt fornøyd, for hun ville gjerne kjøpt brannbil i morgen. Den brannbilen kunne jo vært kjøpt for to år siden. Hvis man hadde den samme utålmodigheten for en tid tilbake, ville det altså vært muligheter for å finne andre håndteringsmåter for å sikre den brannbilen, hvis det er den som er et viktige.

Det som har vært mitt utgangspunkt i dette, er at jeg må forholde meg til de faglige rådene som jeg får fra direktoratet, som her mener at det ikke foreligger en ekstraordinær risiko. Det er i utgangspunktet det lokale brannvesen, eid av kommunene, som har ansvaret for å sikre at den lo-

kale beredskapen er bra nok i forhold til den risikoen som er i den angjeldende kommune. Det er bare i rene unntakstilfeller en kan benytte denne påleggsmuligheten. Ofte har den vært benyttet i områder hvor det er veldig små brannvesen, mens tunnelene i forhold til den øvrige risikoen i kommunen utgjør en vesentlig forsterket risiko.

Som jeg nevnte, er altså vurderingen fra direktoratet faglig begrunnet. Jeg er også legperson på dette området og har ikke noe grunnlag for å overprøve det faglige skjønn som direktoratet har kommet med i denne saken.

Så mener jeg også at jeg ga god grunn til det lyset i tunnelen som representanten viste til, nemlig ved at vi nå gjennomgår de studiene som vi har, og det kan jo da føre til at det blir regelendringer eller praksisendringer på sikt.

Kjell-Idar Juvik (A) [12:47:24]: Jeg vil starte med å si at selv har jeg vært brannmann og utrykningsleder i et deltidskorps i Hemnes. Vi hadde samme diskusjoner der. Der har vi en stor tunnel, Korgfjelltunnelen, som er en ettløps-tunnel på E6 på 8,5 km. Det var samme diskusjon om beredskapsløsning og sikkerhet da denne skulle settes i drift. Der har det heldigvis ikke vært de store ulykkene så langt, men vi vet alle at det kan skje når som helst, både her og i de andre tusen tunnelene som vi har i landet.

Det verste scenariot er brann i et vogntog i disse lange tunnelene. Det er ikke minst en brannmanns mareritt. Som brannmann er man innstilt på å gjøre det man kan for å berge både liv og materiell. Men man skal heller ikke utsette seg selv eller andre for ytterligere skader eller farer.

Derfor er jeg glad for at interpellanten, Lise Christoffersen, tar opp denne problemstillingen i dag. Dette gjelder som sagt mange plasser i Norge, og det er ikke gitt at man har et godt utrustet brannkorps der man skal bygge disse tunnelene, eller der man har dem i dag. Vi håper alle at vi skal finne løsninger.

Statens havarikommisjon for transport laget en rapport, som det også er vist til i debatten her i dag, etter brannen i Oslofjordtunnelen, som ble avgitt i oktober 2013. Gjennom denne undersøkelsen har Havarikommisjonen avdekket fem viktige sikkerhetsproblemer som har bidratt til å svekke systemsikkerheten omkring Oslofjordtunnelen, og som medførte at trafikanter ble fanget i røyken – og jeg har lyst til å sitere:

1. «Oslofjordtunnelens sikkerhetsnivå gjennom beredskapsløsning og sikkerhetsutrustning var ikke tilfredsstillende sett opp mot trafikkveksten og -sammensetningen.
2. Oslofjordtunnelens brann- og redningsberedskap var ikke dimensjonert, utrustet eller organisert i forhold til hva som kan forventes hva gjelder lokalisering og størrelse av branner i tunnelen.
3. Det foreligger ikke tilstrekkelig dokumentasjon for bruk av langsgående ventilasjon ved tunnelbranner og hvordan evakuering skal gjennomføres når tunnelen fylles med røyk.
4. Forutsetningene for selvredningsprinsippet var ikke tilstrekkelig ivaretatt gjennom Oslofjordtunnelens sikkerhetsutrustning og beredskapsløsning.
5. Statens vegvesens sikkerhetsstyring av Oslofjordtunne-

len hadde ikke fanget opp det aktuelle risikobildet, og den risikobaserte tilnærming til sikkerheten og beredskapen var mangelfull.»

Brannen i Oslofjordtunnelen, og noe senere brannen i Gudvangatunnelen, vitner om et katastrofepotensial ved brann i tunge kjøretøy i lange ettløpstunneler, med påfølgende røykutvikling.

Med bakgrunn i denne undersøkelsen bekymrer det meg at brannrisikoen i ettløpstunneler møtes med prioriteringer som kun sikrer minimumssikkerhetsnivået. Det er her vi kommer inn på sakens kjerne med hensyn til utrustning og utstyr. Det bør være sånn at risikobildet for slike særskilte tunneler tar for seg hva som kan skje, og at man ut fra det ruster opp utstyr ved de lokale brannvesenene, men ikke sånn som i dag, at man gjør det på et minimumsnivå.

Så registrerer jeg at man sier at man ikke har åpning for å gå inn og være med på slik opprustning av utstyr. Det harmonerer i hvert fall ikke helt med «retningslinjer for saksbehandling og ivaretagelse av brann- og elsikkerhet i vegtunneler», som Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Statens vegvesen og Vegdirektoratet ga ut i 2011, for der står det under kapittel 6, «drift av tunneler», 6.2, «bidrag til lokale brannvesen fra tunneleier», at tunneleier skal være med på «å etablere en egen brann- og ulykkesberedskap, eller bekoste og vedlikeholde en nødvendig oppgradering av det kommunale brannvesen.»

Leser man det, burde det være uproblematisk å være med på det utstyrskravet som man ser i denne saken.

Det er klart at man for framtida bør iverksette tiltak der man stiller nødvendige midler til rådighet for at lokale brannvesen nær disse risikotunnelene får investert i nødvendig utstyr og opplæring for å kunne håndtere slike situasjoner bedre enn tilfellet er i dag.

Jeg mener at man i framtida må ta kostnadene til et nivå som er over minimum sikkerhetsnivå, sånn at utstyr og opplæring når man bygger slike tunneler, er tilfredsstillende. Man må i tillegg til det ha en ordning med fornying av utstyret når dette er gått ut på dato.

Så jeg utfordrer ministeren: Hvis det nå er slik at regelverket må endres, vil ministeren være med på å se på muligheten for å tilpasse regelverket sånn at man kan få økte midler til brannberedskap i norske tunneler?

Hårek Elvenes (H) [12:52:43]: Vi vet alle at brann i veitunneler kan få dramatiske konsekvenser, og i så måte er det viktig at interpellanten har tatt opp dette temaet.

Tunnelen under Oslofjorden er en 7,3 km undersjøisk tunnel som absolutt bør ha et forsvarlig brann- og beredskapsnivå. Men i denne saken er det ulike oppfatninger blant de sakkyndige om hva som faktisk er et akseptabelt brann- og beredskapsnivå for den type tunnel. Det som er gledelig, er at etter brannen er det iverksatt flere tiltak, bl.a. er det bygd evakueringsrom som er tilgjengelige innenfor en maksimal radius på 125 m, og hastigheten i tunnelen er også satt ned. Dette er gjort i erkjennelsen av at denne typen tunneler, som er en ettløpstunnel under vann, må ha forsvarlige beredskaps- og sikkerhetsforhold.

Man skal ta Statens havarikommisjon for transports tilrådinger på alvor. De kommer med fire sikkerhetstilrådin-

ger som man bør gå inn i og se om det er ting der som man bør videreføre – og det har man allerede gjort. Men jeg vil advare mot å forlenge bompengerevningen ved tunneler generelt, selv når formålene kan være godt begrunnet. Det kan åpne for en praksis som kan bli kreativ – antakelig vel kreativ.

Morten Wold (FrP) [12:54:32]: Først vil jeg takke min kollega på Buskerudbenken, representanten Lise Christoffersen, for å reise et viktig spørsmål. Brannsikkerhet i Oslofjordtunnelen har vært debattert i denne sal tidligere og er gitt behørig omtale i media.

I dag er det på ny snakk om den spesialbrannbilen som er sterkt ønsket for å bedre sikkerheten i tunnelen. Jeg tør minne om at det ikke er mer enn syv og en halv måned siden alle de andre partiene i denne sal stemte ned Fremskrittspartiets daværende forslag om å anskaffe en slik, noe interpellanten også nevnte.

Det hadde selvfølgelig vært ønskelig at en slik brannbil allerede hadde vært på plass, men det er altså flere grunner til at det ikke er slik.

Som statsråden riktig pekte på i sitt svar, har Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap sammenholdt tunnelens sikkerhetstiltak med de samlede ressursene i Søndre Follo Brannvesen og omkringliggende brannvesen. Direktoratet konkluderte med at det ikke forelå en ekstraordinær risiko som tilsa at brannvesenet måtte oppgraderes. Direktoratet fattet dermed ikke et pålegg i saken, noe som igjen betyr at det fortsatt ikke foreligger et krav eller pålegg som statsråden kan ta initiativ til å gjennomføre. Det betyr imidlertid ikke at man ikke har ambisjoner om å gjøre det, eller at man ikke vil innfri et fremtidig pålegg.

Dette er også en sak som dreier seg om samferdselsløsninger, ikke bare om sikkerhet. Sett fra et samferdselssynspunkt er det en kjent sak at en brokrysning over Oslofjorden, for eksempel fra Hurum til Drøbak, vil være den beste løsningen for fremtiden. Det er også slått fast at driftskostnadene til en bro vil være langt lavere enn om man skal bygge en ny undersjøisk tunnel. Med en ny bro kan tungtransporten, som utgjør den største faren i tunnelen grunnet bratt opp- og nedstigning og varmgang i bremses, noe som resulterer i brann, flyttes fra dypt under vannspeilet til høyt over det, og inn på en bro som vil bli et landemerke og en turistattraksjon i seg selv. Deler av personbiltrafikken vil fortsatt kunne gå i tunnelen, men langt sikrere enn før, når tungtransporten er borte.

Med en broløsning kan man koble på jernbanen og sikre en ringbane som gir mulighet for hurtig transport av mange mennesker fra Hurumlandet til Oslo. Hurumlandet er en bygningsmessig indrefilet, og kommunen er forberedt på stor vekst i fremtiden. En ringbane knyttet til en bro vil være miljømessig fornuftig, redusere reisetiden til hovedstadsområdet og gi store vekstmuligheter og ny boligbygging.

Tilbake til spørsmålet om brannbil i dagens tunnel, som er et relevant spørsmål. Det foreligger altså ikke noe krav eller pålegg om at en slik må anskaffes, men det er et uomtvistelig faktum at brukerne av tunnelen vil føle det som en ekstra trygghet den dagen en slik er på plass, selv om

det allerede er gjennomført en rekke tiltak etter brannen i tunnelen i 2011.

En nøye gjennomgang av rapportene statsråden nevnte, og hvordan disse skal følges opp, er et arbeid som regjeringen prioriterer. Det er selvsagt et mål at alle skal føle seg trygge når de ferdes i Oslofjordtunnelen. Så får kanskje flere av oss gå noen runder med oss selv om hvorvidt løsningen er å kreve inn bompenger i et par uker ekstra, som interpellanten antyder som en løsning. Jeg er ikke helt sikker på at det er den riktige, farbare veien, men jeg tar med meg interpellantens forslag til videre vurdering. Det gjør jeg fordi vi heller ikke i Oslofjordtunnelen har noen liv å miste.

Kenneth Svendsen hadde her overtatt presidentplassen.

Abid Q. Raja (V) [12:58:30]: Jeg vil aller først takke Lise Christoffersen for en viktig interpellasjon.

Oslofjordtunnelen kan sies å være Norges farligste tunnel, og som trafikkåre er den en tragedie. Den er usikker i drift, altfor bratt og på toppen av statistikken over tunnelbranner. I Oslofjordtunnelen har det, så vidt jeg har fått med meg, vært sju branner og tre branntilløp i løpet av bare fire år. Brannen i 2011 kunne ha endt i en katastrofe. Kun flaks gjorde at ingen omkom. I 2011 – altså på ett år – var Oslofjordtunnelen stengt hele 350 ganger på grunn av mindre ulykker eller driftsproblemer.

Ut fra det jeg har forstått, er tunnelen bygget i strid med EUs tunnelsikkerhetsdirektiv. Den er så bratt at mange lastebilsjåførere kvier seg for å kjøre gjennom den. De frykter varmgang i motor og brems, og ved ulykker er faren for alvorlige branner svært høy. Samtidig er Oslofjordtunnelen sentral for hele østlandsområdet. Den sluker betydelige deler av godstrafikken fra kontinentet som skal videre til Sør- og Vestlandet. Alternative transportruter finnes knapt, bortsett fra bilferge ved Moss.

I Oslo er veikapasiteten sprengt fra før. Dessuten kjemper man mot helseskadelig høy luftforurensing. Derfor har staten siden fjorårets brann brukt 50 mill. kr på tunnelen for å bøte på noen av sikkerhetsproblemene, men alt er visst ikke helt som det burde ha vært.

Ansvarlig brannsjef for tunnelen har både advart mot for svakt ventilasjonsanlegg og ønsket seg bedre brannslukningsutstyr og totalforbud mot tunge kjøretøy. Ingen av delene har man fått gjennomslag for. Uansett kan ikke sikringstiltakene kompensere for de alvorlige manglene Oslofjordtunnelen har. Den første tunnelen ble visstnok også bygget mot Vegvesenets egne faglige råd.

Et nytt parallelt tunnellop vil kunne avhjelpe noen av utfordringene med dagens tunnel gjennom bedre rømningsveier og omkjøringsmuligheter. Dessuten er dette en løsning som kan stå ferdig når dagens ettløpsløsning ikke lenger kan brukes. Samtidig: Dette vil ikke bli en fullgod løsning for kryssing av Oslofjorden. Utfordringen som må løses, er om en ny tunnel muligens vil kunne ha de samme utfordringene som den gamle – og dermed ikke oppfylle dagens eller framtidens behov. En bro over Oslofjorden lengre sør kan skape en helhet i transportmulig-

hetene over Oslofjorden for den sterkt økende befolkningen vi forventer de kommende 20 årene. Den vil kunne gi rom for alle typer trafikk – biler, syklende, gående og ikke minst jernbane – og vil kanskje overta for ferjesambandet Moss–Horten, avlaste Oslo for tunge kjøretøy og korte ned på reisetiden mellom Østlandet og Sør- og Vestlandet.

Jeg takker interpellanten for å ha tatt opp en veldig viktig sak. Det blir veldig spennende å følge med på hva konseptvalgutredningene sier når de kommer. At arbeidet med dette blir viktig framover, er det ingen tvil om.

Sverre Myrli (A) [13:02:04]: Jeg har sittet og hørt på debatten og har tenkt: Hvor vanskelig kan det egentlig være? Vi snakker altså om *en* brannbil. Så kan man stille spørsmålet: *En* brannbil er vel heller ikke noe som Stortinget bør diskutere. Grunnen til at spørsmålet nå er brakt til Stortinget, er at det har vakt betydelig engasjement på begge sider av fjorden. Det er stort engasjement lokalt, mye avisskriving og mange av de politiske partiene lokalt har engasjert seg i saken – og selvfølgelig også det lokale brannvesenet.

Når vi hører på svaret fra justisministeren – med alle mulige direktorater og departementer, og nå Stortinget – er vel det det har kostet å skrive svar og holde på med korrespondanse, nesten like mye som det en brannbil vil koste i anskaffelse.

Jeg stiller egentlig spørsmål om hva som er problemet med å anskaffe den brannbilen. Det er mulig at det rent juridisk ikke er påkrevd med en brannbil, men jeg tror det vil være unison enighet om at beredskapen blir bedre med brannbil enn uten brannbil. Og det er ikke hvilken som helst veg vi snakker om. Oslofjordforbindelsen er en viktig riksveg som binder vestsida og østsida av Oslofjorden sammen, og en riksveg med betydelig trafikkmengde. Jeg stiller egentlig spørsmålet igjen: Hva er problemet? Er myndighetene redd for presedensvirkning? I så fall har jeg litt forståelse for det. Er en da redd for at det må anskaffes brannbiler til en rekke andre lokale brannvesen der det er vegtunneler? Hvis en er redd for det, er også det en interessant debatt, for det er kanskje en indikasjon på at det bør være bedre brannberedskap andre steder.

Igen: Hvorfor denne motstanden mot å ordne med den brannbilen? Justisministeren sa at det ikke finnes noe pålegg. Nei, vi har registrert det, og svaret var vel for så vidt som forventet. Jeg må legge til og innrømme at det var samme svar som vi også fikk fra regjeringen med annen partikonstellasjon. Men det hjelper i grunnen ikke på situasjonen. Det er fortsatt ikke anskaffet noen brannbil, slik en lokalt – og ikke minst Søndre Follo brannvesen – ønsker seg.

Jeg må også si at jeg er litt undrende over svaret fra justisministeren, for han framstiller det som at han og Stortinget ikke kan ordne opp med den brannbilen. Det er på en måte greit å forstå, for, som jeg sa i stad, Stortinget kan ikke behandle alle brannbiler rundt om i alle Norges brannvesen. Men det er bare åtte måneder siden Fremskrittspartiet fremmet forslag i Stortinget. Jeg skal bare sitere innledningen på det forslaget:

«Stortinget ber regjeringen sørge for å bevilge mid-

ler til utstyr og industribrannbil til Søndre Follo brannvesen.»

Var det altså ikke mulig å gjøre slik som Fremskrittspartiet hevdet for åtte måneder siden? Er svaret fra justisministeren slik å forstå at en fra regjeringens side ikke har noen mulighet til å anskaffe den brannbilen?

Det kunne vært interessant å gå videre med om bompengeselskapet kan ordne opp med dette, for i den store sammenhengen er det – for et bompengeselskap som krever inn inntekter i den størrelsesordenen som det blir gjort med Oslofjordforbindelsen – relativt beskjedne beløp. Kan bompengeselskapet ordne opp i dette, bevilge nødvendige midler og sørge for at det blir anskaffet brannbil – selvsagt da av penger som er krevd inn som bompenger.

Jeg vil også si til Abid Raja at jeg tror vi fra Stortingets talerstol skal være forsiktig med å overdrive problematikken. Vi har også et ansvar for ikke å skremme opp folk. Det er klart at Oslofjordforbindelsen – Oslofjordtunnelen – er en sikker tunnel. Hvis det skjer noe slik at det ikke er sikkert å kjøre gjennom tunnelen, stenges den. Heldigvis har vi myndigheter som ivaretar og sørger for at slike ting er på plass.

Jeg vil bare si at det har vært snakk om proposisjonen om bompenger som var til behandling i Stortinget i fjor, dvs. da Stortinget vedtok å forlenge innkrevingen av bompenger knyttet til Oslofjordforbindelsen. Det har vært anledning til debatt om ny forbindelse: ny tunnel eller ny bru. Jeg vil bare si at i Stortinget – som i proposisjonen om bompenger – er det vedtatt å forlenge bompengene for finansiering av et nytt tunneløp. Det er altså ikke mulig å bruke disse midlene til andre vegønsker en måtte ha.

Thore Vestby (H) [13:07:22]: Justis- og beredskapsministeren peker ved flere anledninger på det lokale brannvesen. Jeg hadde nær sagt at jeg er det lokale brannvesen. Jeg er ordfører i mottakerkommunen på østsiden, Frogn kommune, og er leder av representantskapet. Det har jeg vært i en årrekke.

Mitt syn på situasjonen er at det er generelt vanskelig å dimensjonere for det helt ekstreme. Den siste brannen var helt ekstrem. Det var papir fra Södra Cell, og det gir en varme som er helt hinsides. Det er vanskelig, og man har ikke i det hele tatt utstyr for å kunne ta den brannen. Nå er Södra Cell nedlagt, papirbiler går ikke lenger i tunnelen.

Min vurdering er at DSBs vurdering er meget god. La meg legge til at i det arbeidet som nå skal gå videre, pågår det et arbeid initiert av fylkesmannen i Akershus og Oslo – også Østfold er blitt med – hvor elleve kommuner fra Oslo og sørover langs E6 sammen ser på en større enhet. Det er et ganske unikt arbeid, elleve kommuner i alt, og det er ingen tvil om at med de framtidige planer gjelder også løp to, som sikrer Oslofjordtunnelen ytterligere – hvis det kommer. Det som helt sikkert kommer, er Follotunnelen. Det er helt spesielle krav. Det kommer mest sannsynlig en tunnel under Moss, og kanskje under fjorden i Moss, og det vil stille brannmannskap og beredskap på helt andre prøver. Det forbereder vi oss til, og det er vi

klare til å skulle ta. Det er, som sagt, det lokale brannvesen som er de utførende.

Men foreløpig vurderer jeg at DSBs løsning er tilfredsstillende.

Lise Christoffersen (A) [13:10:10]: Takk til alle som har deltatt i debatten. Det bidrar til at en viktig sak får større oppmerksomhet enn den ville fått hvis statsråden og undertegnede hadde vært her i salen alene.

Det er mange fornuftige ting som er sagt, og jeg skal ikke repetere alt det. Jeg var bare litt i stuss over det siste innlegget om at situasjonen i Oslofjordtunnelen er annerledes nå med nedleggelsen av Södra Cell, for i Havarikommisjonens rapport står det generelt at branneeffekten for vogntogbranner ligger i et spenn opptil tre ganger den slokkekapasiteten som er hos dagens brannvesen. Det står ikke at det er tatt noe forbehold om hvorvidt dette er vogntog som frakter papir eller annen last. Det kan også sikkert tenkes verre last enn papir hvis ulykken først er ute.

Jeg tror også – selv om man er for eller mot bompenger – at legitimiteten er ganske høy for å bruke en forsvinnende liten del av de bompengene en krever inn på rv. 23, til nødvendigs redningsutstyr. Vi kunne testet det ved å ta en spørreundersøkelse blant dem som kjører fram og tilbake i tunnelen: Er du villig til å betale bompenger i en – tre uker ekstra for å være sikker på at brannvesenet kan komme og redde deg hvis noe skjer? Da tror jeg svaret hadde vært et ganske unisont ja.

Vi har snakket om dette i tidligere debatter, og jeg husker også debatten etter Gjørvi-kommisjonens innstilling; der kritiserte man først og fremst manglende samarbeid om beredskap på tvers av sektorer. Det jeg synes Gjørvi-kommisjonen var mindre god på, var viktigheten og betydningen av kommunal beredskap. Jeg har selv vært ordfører og opplevd både tunnelbrann og bombeeksplosjon, og jeg har sett ved selvsyn hvor viktig det er å ha et oppegående brannvesen som er utstyrt for de situasjonene en står overfor.

Sverre Myrli var inne på hva det er som gjør at en er redd for å si ja og klar-ferdig-gå til brannbil i Oslofjordtunnelen – er det fordi en er redd for smitteeffekten? En har tusen tunneler av ulik lengde og kvalitet rundt omkring i landet på vei – en har også jernbanetunneler – og jeg har også selv den gangen hørt min egen brannsjef fortelle hva som kunne skje i Lieråstunnelen hvis han var nødt til å holde sine mannskaper tilbake og ikke kunne sende dem inn. Det har gjort et ganske dypt inntrykk på meg. Jeg håper ikke det er frykten for at det kan få en smitteeffekt og bli veldig dyrt i det lange løp, som gjør at en nå er såpass tilbakeholden også på direktoratsnivå.

Samtidig synes jeg kanskje debatten vitner om at vi, uansett politisk farge, noen ganger blir stilt litt sjakk matt av byråkratiet. Det kunne jeg ønske at vi sammen kunne forenes om å få gjort noe med, sånn at vi finner en løsning på dette uten at det går ut over noen.

Statsråd Anders Anundsen [13:13:28]: Til det siste: Jeg tror ikke det er byråkratiet som er utfordringen, det

er vel heller det politiske styringssystemet som vi faktisk har. Å skyldte på byråkratene for de systemene vi vedtar politisk, synes jeg egentlig er en overdrivelse.

Men jeg vil også takke for en god debatt og for de bidragene som har kommet. Jeg syntes det var en interessant tilfeldighet at det lokale brannvesenet var til stede i salen under debatten – det er betryggende at de har tilstedeværelse på de områdene hvor den typen ting debatteres. Jeg må si at jeg er glad for at man fokuserte på viktigheten av å se det totale bildet – altså å se den samlede kraft som en kan mobilisere i ulike hendelser. Det er viktig, og det skal vi ha med oss videre.

Jeg må også erkjenne at jeg lyttet ganske undrende til representanten Myrli's innlegg. Det bar vel i utgangspunktet preg av en fundamentalt manglende forståelse for ansvardelingen i denne typen spørsmål. Som jeg var inne på i mitt svar – og som for så vidt også interpellanten har vært tydelig på – er det å sikre brannberedskapen et kommunalt ansvar.

Da hjelper det naturligvis ikke at et kommunalt brannvesen ønsker seg en ny brannbil, og så skal Stortinget vedta at den brannbilen skal komme. Det kan Stortinget selvfølgelig gjøre, selv om representanten Myrli mente at jeg hadde indikert noe annet. Det er ikke noe problem for Stortinget å vedta at man, uavhengig av den faglige vurderingen, skal bevilge penger til å kjøpe en sånn brannbil. Det kunne man gjort i juni – da hadde man muligheten til å gjøre det – men det ønsket ikke Stortinget å gjøre. Det må regjeringen forholde seg til.

Men når det gjelder det å legge til grunn at man nå i dag stiller seg litt undrende til at dette er så vanskelig å få til: Det er ikke noe vanskeligere nå enn det det var da representanten Myrli's parti var i regjering. Det er akkurat de samme utfordringene og mulighetene som det var da. Jeg hørte imidlertid ikke den typen innlegg verken fra representanten Myrli eller andre som var representanter for regjeringspartiene på det tidspunkt.

Jeg er opptatt av at vi skal ta tunnelsikkerhet på alvor. Vi skal sikre at de systemene vi har, skal fungere. Men da må vi også ha tillit til at det regelverket dette hus har satt myndighetene til å forvalte, er godt nok. Det er ikke sikkert bestandig, og derfor går vi gjennom dette for å se om det er forbedringspotensial. Men det at den ekstraordinære risikoen som er nødvendig for å pålegge objekt-eier investeringer i den typen sikkerhetstiltak, ikke foreligger, bør være betryggende nok til å si at tunnelen i dag i alle fall har den standarden som dette hus har forutsatt. Så skal vi følge dette nøye langs mange kanaler.

Til slutt vil jeg også bare presisere, selv om det ligger utenfor mitt konstitusjonelle ansvar: Det å utvide fundamentet eller utgangspunktet for bompengefinansieringen i en diskusjon som dette mener jeg blir en fullstendig avsporing. Det er objekt-eier som er ansvarlig for slike kostnader når det er grunnlag for å pålegge investeringer. Det har det ikke vært i denne saken.

Presidenten: Da er sak nr. 4 ferdigbehandlet.

Sak nr. 5 [13:16:32]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om endringer i viltloven, naturmangfoldloven mv. (Innst. 113 L (2013–2014), jf. Prop. 161 L (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 5 minutter til hvert parti og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Oskar J. Grimstad (FrP) [13:17:25] (ordfører for saka): Prop. 161 L for 2012–2013 inneholdt forslag til endringer i naturmangfoldlova og viltlova. Endringene gjeld tiltak for utøving av jakt på ein sikker og human måte, bruk av kunstig lys ved ettersøk av påskote hjortevilt, ved avlaving av fanga vilt og ved åtejakt, samt bruk av motorbåt ved ettersøk av påskoten sjøfugl. Forslaga er ei oppfølging av ei arbeidsgruppeinnstilling som blei overlevert Direktoratet for naturforvaltning våren 2011.

Komiteen viser elles til at endringar i viltlova §§ 20 og 21 skal bli forstått slik at jeger har provføringsplikt for at påskyting er lovleg, dette for å unngå misbruk av dei nye føresegnene.

Det blir vidare foreslått at det i naturmangfoldlova § 15 blir tatt inn eit forbod mot unødig jaging av viltlevande dyr. Eit forbod mot jaging fanst tidlegare i viltlova, men fall bort ved ein inkurie då naturmangfoldlova blei vedtatt. Likevel vil komiteen understreke at forbodet mot jaging av vilt ikkje må vere til hinder for trening av jakthund eller bruk av hund under jakt.

Det er brei einigheit om at bruk av kunstig lys vil bidra til raskare lokalisering av skadeskote vilt, slik at ein kan føreta ei rask og effektiv avlaving. Dette er også intensjonane bak løyvet til ettersøk av skadeskote sjøfugl med båt.

Bak alle desse forslaga ligg behovet for å vareta nødvendig dyrevelferd, noko som er viktig for at jakt framleis skal ha ein god og brei samfunnsaksept, slik han har i dag.

Jakt på fugl og vilt er ein av dei mest utbreidde friluftskativitetane vi har og bidreg positivt på mange måtar, og forslaga som ligg i dagens proposisjon vil medverke til ei styrking av legitimiteten til jakt i eit samfunn der større og større delar av befolkninga blir framandgjorde for nettopp denne typen aktivitet. Derfor er omsynet til best mogleg dyrevelferd ved jakt det overordna og viktige.

Til slutt vil eg tilrå innstillinga frå komiteen.

Åsmund Grøver Aukrust (A) [13:20:06]: I Norge har vi valgt å verne viltet vårt fordi vi vil ta vare på artsmangfoldet og på vår unike norske natur, samtidig som vi har åpnet opp for jakt i regulerte former, for det er å ta i bruk naturen vår, og det er friluftsinnteresser. Men det skal være strengt med hensyn til hvem som har lov til å jakte, når man

har lov til å jakte, og på hva det er lov å jakte, fordi vi skal ta vare på naturen, ta hensyn til sikkerheten og ta hensyn til dyrevelferd. Jeg mener vi på den måten har funnet den gode balansen mellom vern og bruk av natur, og vi har i Norge bygd opp god jegeretikk, hvor jegerne har vist stort ansvar og hvor vi i all hovedsak har få konflikter på dette området.

I Arbeiderpartiet er vi opptatt av å bevare et strengt regelverk, fordi det har vist seg å fungere godt og fordi det har bred støtte i alle de aktuelle miljøer. Vi gjør i dag noen endringer i viltloven. Vi mener at de endringer vi i dag kommer til å vedta, er med på å styrke dyrevelferden og gjør jakten enda mer human. Dette er endringer som bl.a. jegerorganisasjonene lenge har ønsket seg, og det var bakgrunnen for at den rød-grønne regjeringen satte ned et arbeid for å få gjort disse endringene. Alle parter er blitt hørt, og høringer viser at det daværende miljøvernminister Bård Vegar Solhjell foreslo, fikk bred støtte i de fleste miljøer.

I Arbeiderpartiet er vi i hvert fall glad for at det nye flertallet og den nye regjeringen har opprettholdt forslagene, og at de får støtte fra alle partier. Bruk av kunstig lys for ettersøk og avlaving og bruk av motorbåt for ettersøk av påskutt sjøfugl er med på å øke dyrevelferden. Det hindrer at dyr vil lide, og det bidrar til å gjøre jakt mer humant. Men det skal være restriktivt, for jakt skal være så naturlig så mulig. Derfor er det riktig, og viktig, at bevisbyrden ligger hos jegeren. Det er jegerens ansvar å sørge for at regelverket ikke misbrukes, og derfor må jegeren selv varsle om dette på forhånd, *før* bruken av lys starter. Ellers vil det i praksis bli umulig å bevise at systemet ikke misbrukes. De eneste gangene det tillates at dette skal gjøres *etter* at man har brukt lys, er hvis det vil forsinke prosessen vesentlig, for da gagner det jo selvfølgelig ikke dyrevelferden.

I dag retter vi opp en tidligere feil i naturmangfoldloven, for det slås fast i dag at jakt på fredet vilt ikke skal være lov. Det skal ikke være lov å trene opp en hund til å jakte på bjørn. Det har det aldri vært ment å åpne opp for, men ved en tidligere lovendring har dette likevel blitt resultatet, og vi har flere dommer som har vist nettopp denne svakheten i lovverket. Derfor er Arbeiderpartiet glad for at vi i dag også er med og retter opp denne feilen gjennom å styrke naturmangfoldloven ytterligere.

Vi har et godt organisert jaktlag i Norge. Vi har funnet den gode balansen mellom hensynet til bruk og vern, til fritid og naturmangfold, og at det er under sikre forhold, hvor man tar hensyn til dyrevelferd. Norske jegere fortjener anerkjennelse for å ha god etikk, og det hviler et stort ansvar på jegere i framtiden for å ta vare på nettopp det. Arbeiderpartiet mener at de endringene vi gjør i dag, er med på å øke muligheten for det; jegerne får flere virkemidler, men samtidig får de et større ansvar for å gjøre naturlig jakt på vilt så humant som overhodet mulig.

Eirik Milde (H) [13:23:53]: Paragraf 19 i viltloven angir hva som er god jegermoral:

«Jakt og fangst skal utøves på slik måte at viltet ikke utsettes for unødig lidelser og slik at det ikke oppstår fare for mennesker eller husdyr eller skade på eiendom.»

De fleste av oss har vel hørt sangen til Øystein Sunde der han beskriver hvordan faderen i strøpelesten sniker seg fram med Mauser og hagle og Smith & Wesson og ender opp med å skyte en sølvgrå folkevogn Deluxe Special. Dessverre virker det som om noen tror at dagens jegere er litt slik som Sunde så malerisk beskriver det. Min oppfatning er at dette på ingen måte beskriver dagens jegerstand i Norge. Én ting er de generelle kravene som stilles til jaktutøvelsen, noe annet er jegerens genuine ønske om å gjennomføre jakten på en måte som er til minst mulig plage for viltet. Skadeskyting vil alltid forekomme, men det er noe en seriøs jeger for alt i verden prøver å unngå. Derfor er en rask og effektiv igangsettelse av ettersøk noe som er høyt prioritert blant de jegere jeg snakker med.

Den proposisjonen Stortinget i dag har til behandling, tar opp endringer i naturmangfoldloven og viltloven og gjelder tiltak for utøvelse av jakt på en human og sikker måte. Den har vært på en bred høringsrunde, med mange svar, der det store flertall støtter de forslagene som presenteres for Stortinget i dag. Dette har også blitt bekreftet i samtaler og møter vi har hatt med bl.a. Norges Jeger- og Fiskerforbund.

Jeg tenkte å gå inn i noen av de forslagene som foreligger, og starter med bruk av kunstig lys. Viltloven § 20 fastslår at bruk av kunstig lys i jaktøyemed er forbudt. Dette inkluderer i dag også ettersøk av påskutt vilt, som defineres som en del av selve jaktutøvelsen. Høyre mener det er riktig og fornuftig å åpne for kunstig lys i ettersøk av påskutt hjortevilt. Flertallet i arbeidsgruppen, samt de fleste av høringsinstansene, er også enig i dette. Bruk av kunstig lys vil føre til en raskere lokalisering og avlaving av skadskutt vilt. Det er også fornuftig at det kreves en meldeplikt til politi, kommune og jaktrettshaver før ettersøk igangsettes, hvis dette ikke i vesentlig grad kan forsinke ettersøket. En annen bruk av kunstig lys er ved avlaving av dyr som er fanget levende i feller. Dagens forbud er en utilsiktet konsekvens av et generelt forbud mot kunstig lys, og alle høringsinstanser støtter et unntak. Noen ønsker også å inkludere mink, grevling og mårhund som er jaget inn i et hi eller under en stein. Det foreslås at dette skal reguleres i en egen forskrift, noe Høyre mener er en fornuftig tilnærming.

Alt verken kan eller bør fastsettes ved lov. Forskrifter har den fordel at man kan gå mer detaljert inn i problemstillingene, og høringsprosessene vil også ivareta behovet for innspill og korrigeringer. Kunstig lys under åtejakt på rev foreslås også noe endret ved at vilkåret om at det skal være «fast anbrakt på husvegg» fjernes og erstattes med at det skal være «fast montert». Jeg må innrømme at det for en som ikke selv er jeger, virker riktig å endre et *påbud* om at jakt kun skal bedrives rundt husveggene til folk.

Til slutt vil jeg si noen ord om ettersøk av påskutt sjøfugl. I dag er det ikke tillatt med jakt – og dermed også ettersøk – fra båt med motor nærmere enn 2 kilometer fra land, holmer og skjær. Igjen er dette et spørsmål om dyrevelferd – jeg ser for meg jegere i sterk strøm og vind som bakser rundt i en robåt for å prøve å finne en skadskutt fugl. Ut fra hensynet til dyrevelferden virker det mer fornuftig at man kan bruke motorbåt med en fartsbegrens-

ning på 5 knop, som det foreslås. Enkelte har uttrykt noe bekymring for et mulig misbruk, men her er Høyre klar på at man selvfølgelig skal stole på at seriøse jegere følger loven på dette området, slik de også gjør på andre områder.

Høyre går inn for de fornuftige endringer og klargjøringene av rettstilstanden for både viltloven og naturmangfoldloven, som er til behandling i Stortinget i dag. Vi følger også merknadene fra det brede flertallet i komiteen i saken og den enstemmige innstillingen.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [13:28:28]: Det er sjelden vi behandler saker i Stortinget med så bred enighet som vi har i denne saken – i hvert fall i denne komiteen. Dette er bra, og her er det ingen grunn til uenighet. Lovendringene vi behandler i dag, er godt og grundig utredet og har vært ute på bred, offentlig høring.

I Norge er det under gitte vilkår tillatt å utøve jakt, felling og fangst. Utgangspunktet er at det skal kunne høstes av bestander som produserer et høstingsverdig overskudd. Opprettholdelsen av jakt- og fangsttradisjoner er avhengig av bred samfunnsaksept. Både viltloven og dyrevelferdsloven gir dyr en rettslig beskyttelse mot nødvendige lidelser, også når dyr skal avlives. Jakt medfører unektelig en viss risiko for skadeskyting og dermed påfølgende lidelser for viltet. Derfor er aktsomhetskravet til jegeren med rette veldig strengt.

Paragraf 19 i viltloven er en rettslig standard for hva som til enhver tid er god jegermoral. Paragraf 19 lyder som følger:

«Jakt og fangst skal utøves på slik måte at viltet ikke utsettes for unødige lidelser og slik at det ikke oppstår fare for mennesker eller husdyr eller skade på eiendom.»

I mars i 2009 nedsatte Direktoratet for naturforvaltning en arbeidsgruppe med mandat å utrede human og sikker jakt knyttet til ulike temaer, som tidligere talere har omtalt, og som selvfølgelig står i innstillinga. Jeg vil ikke gå inn på de enkelte temaene og forslagene, men jeg vil uttrykke at Kristelig Folkeparti støtter en enstemmig vurdering og innstilling fra komiteen.

Statsråd Tine Sundtoft [13:30:55]: Det er et grunnleggende prinsipp at det skal kunne høstes av bestander som produserer et høstingsverdig overskudd til glede for næring og friluftsliv. Samtidig er opprettholdelse av jakt og fangsttradisjonene avhengig av en bred samfunnsaksept. Jakt medfører en viss risiko for skadeskyting og lidelser for viltet. Lovendringene som her foreslås, er viktige av hensyn til både dyrevelferd og samfunnsaksept.

En adgang til å bruke kunstig lys under ettersøk av påskutt hjortevilt og under avliving av levende vilt vil bidra til å forkorte lidelsene skadet vilt kan bli utsatt for.

Det samme gjelder den foreslåtte adgangen til å bruke motorbåt ved ettersøk av påskutt sjøfugl. Samtidig holder vi fast på viltlovens restriktive generelle utgangspunkt når det gjelder bruk av kunstig lys og motorfartøy i forbindelse med jakt.

I proposisjonen foreslås det videre at det i naturmang-

foldloven inntas et forbud mot unødig jaging av viltlevende dyr. Et forbud mot jaging fantes tidligere i viltloven, men det bortfalt ved en feil da naturmangfoldloven ble vedtatt i 2009. Forslaget gjeninnfører den tidligere rettstilstanden.

Jeg er glad for at energi- og miljøkomiteen støtter de foreslåtte lovendringene og hensynene bak.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er Stortinget klar til å gå til votering. I sakene nr. 1–4 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

I o v

om endringer i viltloven, naturmangfoldloven mv.

I

I almindelig borgerlig straffelov 22. mai 1902 nr. 10 skal § 152 b annet ledd nr. 2 lyde:

(2) påfører betydelig skade på et område som er vernet etter naturmangfoldloven kapittel V eller eldre vernevedtak som nevnt i naturmangfoldloven § 77, viltloven § 7, svalbardmiljøloven kapittel III, lov om Jan Mayen § 2 eller lov om Bouvet-øya, Peter I's øy og Dronning Maud Land m.m. § 2, eller

II

I lov 29. mai 1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt gjøres følgende endringer:

§ 20 tredje, fjerde og nytt femte ledd skal lyde:

Bruk av selvskudd til felling av vilt er forbudt. Det samme gjelder bruk av kunstig lys i jaktøyemed, *med følgende unntak:*

- åtejakt på rødrev, når lyskilden er fast montert
- ettersøk av påskutt hjortevilt
- avliving av vilt som er fanget levende i felle

Ved ettersøk som nevnt i tredje ledd bokstav b, har jegeren bevisbyrden for at påskytingen er lovlig. Jegeren skal varsle politi, jaktrettshaver og kommunen om bruken av kunstig lys før ettersøket tar til. Dersom varsling i vesentlig grad vil forsinke ettersøket, kan begrunnet melding om slik bruk av kunstig lys sendes samme instanser umiddelbart etter avsluttet søk.

Departementet gir nærmere forskrifter om de skytevåpen og den ammunisjon som det skal være tillatt å bruke under jakt, og om hvordan våpen og ammunisjon skal oppbevares og medbringes under jakt. *Videre kan departementet ved forskrift gi nærmere bestemmelser om bruk av kunstig lys i tilfeller som nevnt i tredje ledd. Departementet kan*

også ved forskrift tillate at kunstig lys benyttes ved åtejakt på andre arter enn rødrev, ved ettersøk av andre arter enn hjortevilt og ved avlaving av vilt i andre tilfeller enn nevnt i tredje ledd.

§ 21 annet ledd skal lyde:

Innen en avstand av 2 kilometer fra land, herunder holmer og skjær, er det forbudt å drive jakt fra motorbåt eller annet flytende eller svevende fartøy drevet med motor. Dette gjelder likevel ikke ved ettersøk av påskutt sjøfugl i sjø når fartøyets hastighet ikke overstiger 5 knop. Jegeren har bevisbyrden for lovlig påskyting og skal snarest varsle politi og kommunen om bruk av motor under ettersøket. Fylkeskommunen kan for bestemte områder og tidsrom øke eller minske avstanden.

III

I lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt gjøres følgende endringer:

§ 2-31 første ledd bokstav c skal lyde:

c. område og naturforekomst vernet etter naturmangfoldloven kapittel V eller eldre vernevedtak som nevnt i naturmangfoldloven § 77,

§ 9-13 åttende ledd skal lyde:

Gevinst ved vern av skog i forbindelse med etablering eller utvidelse av verneområde etter naturmangfoldloven kapittel V eller eldre vernevedtak som nevnt i naturmangfoldloven § 77, er fritatt for skatteplikt.

IV

I lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann skal § 20 første ledd bokstav c lyde:

c) må ha dispensasjon fra vernevedtak etter naturmangfoldloven kapittel V eller eldre vernevedtak som nevnt i naturmangfoldloven § 77, eller utføres som skjøtsels-tiltak etter naturmangfoldloven § 47;

V

I lov 4. juli 2003 nr. 74 om hundehold skal § 9 tredje ledd lyde:

En hund som nyttes som jakthund eller er under trening eller prøve for dette, kan slippes på en aktsom måte slik det er naturlig ut fra bruksformålet, når dette ikke er i strid med viltloven, naturmangfoldloven eller regler om båndtvang. Det samme gjelder for trening og prøving av ettersøkshunder.

VI

I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff skal § 240 annet ledd bokstav b lyde:

b) påfører betydelig skade på område som er vernet etter naturmangfoldloven kapittel V eller eldre vernevedtak som nevnt i naturmangfoldloven § 77, viltloven § 7, svalbardmiljøloven kapittel III, lov om Jan Mayen § 2 eller lov om Bouvet-øya, Peter I's øy og Dronning Maud Land m.m. § 2.

VII

I lov 27. mai 2005 nr. 31 om skogbruk skal § 2 annet ledd lyde:

Lova gjeld sjølv om eit område er verna etter naturmangfoldloven kapittel V eller eldre vernevedtak som nemnt i naturmangfoldloven § 77, eller i plan etter plan- og bygningslova er lagt ut til andre formål enn landbruk, så sant ikkje anna følgjer av verne- eller planvedtaket eller av forskrifter knytt til vedtaket.

VIII

I lov 17. juni 2005 nr. 85 om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke skal § 19 lyde:

§ 19 Nasjonalparker på Finnmarkseiendommens grunn

Grunn som Finnmarkseiendommen eier, kan legges ut som nasjonalpark etter reglene i naturmangfoldloven kapittel V. Ved utformingen av bruksregler skal det legges vekt på at tradisjonell bruk kan videreføres. Finnmarkseiendommen og bruksrettshavere som berøres, kan kreve erstatning for økonomisk tap etter reglene i naturmangfoldloven § 50.

IX

I lov 15. juni 2007 nr. 40 om reindrift skal § 23 annet ledd annet punktum lyde:

Motorisert ferdsel eller flyging inn i område vernet i medhold av naturmangfoldloven kapittel V eller eldre vernevedtak som nevnt i naturmangfoldloven § 77, skal foregå i samsvar med fastsatte forskrifter om vern.

X

I lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling gjøres følgende endringer:

§ 14-1 første ledd skal lyde:

Reglene i dette kapittel gjelder for tiltak etter annen lovgivning som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn og for nærmere bestemte verneplaner etter naturmangfoldloven kapittel V eller eldre vernevedtak som nevnt i naturmangfoldloven § 77.

§ 15-3 første ledd skal lyde:

Medfører en reguleringsplan ved bestemmelser om byggegrense innenfor veglinjen eller av andre særlige grunner at en eiendom blir ødelagt som byggetomt, og den heller ikke kan nyttes på annen regningssvarende måte, skal kommunen betale erstatning etter skjønn med mindre den erverver eiendommen i medhold av § 16-9. Det samme gjelder hvis reguleringsplan medfører at eiendom som bare kan nyttes til landbruksformål ikke lenger kan drives regningssvarende. Ved regulering av naturvernområder etter loven her skal kommunen betale erstatning etter skjønn i samsvar med naturmangfoldloven §§ 50 og 51.

XI

I lov 5. juni 2009 nr. 35 om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner gjøres følgende endringer:

§ 4 annet ledd skal lyde:

I områder som er vernet etter *naturmangfoldloven kapittel V eller eldre vernevedtak som nevnt i naturmangfoldloven § 77*, og områder som er regulert til spesialområde, for eksempel til naturvernformål, bevaring eller sikringsområde for drikkevann, eller områder som inngår i særskilte planer eller vedtak etter § 7 første ledd nr. 3 og 4, gjelder de restriksjoner som følger av de konkrete verne- eller planvedtak i tillegg til loven.

§ 11 tredje ledd skal lyde:

Bestemmelsene om saksbehandling i naturmangfoldloven kapittel V gjelder for opprettelse av friluftslivsområder.

XII

I lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold gjøres følgende endringer:

§ 14 første og annet ledd skal lyde:

Tiltak etter *loven her* skal avveies mot andre viktige samfunnsinteresser.

Ved *vedtak i medhold av denne lovens om berører samiske interesser direkte*, skal det innenfor rammen som gjelder for den enkelte bestemmelse legges tilbørlig vekt på hensynet til naturgrunlaget for samisk kultur.

§ 15 første ledd skal lyde:

Høsting og annet uttak av naturlig viltlevende dyr skal følge av lov eller vedtak med hjemmel i lov. Unødig skade og lidelse på viltlevende dyr og deres reir, bo eller hi skal unngås. *Likeledes skal unødig jaging av viltlevende dyr unngås.*

§ 47 femte ledd skal lyde:

Beslutninger om å iverksette skjøtselstiltak etter første og andre ledd er ikke enkeltvedtak

Nåværende femte ledd blir til nytt sjette ledd.

§ 70 første ledd skal lyde:

Dersom det viser seg at tiltak i samsvar med loven eller vedtak i medhold av loven medfører vesentlige uforutsette konsekvenser for naturmangfoldet, skal den ansvarlige treffe rimelige tiltak for å avverge eller begrense skader og *ulemper.*

§ 77 første ledd annet punktum skal lyde:

§§ 47 og 48 gjelder også for eldre vernevedtak.

XIII

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til annen gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Sak nr. 6 [13:40:45]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat. Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 13.41.